

Observatori
Municipal de la Igualtat

**Informe d'avaluació inicial
i propostes sobre el fenomen
de la prostitució**

Març 2009

Índex

1. Presentació	4
1.1 Qüestions preliminars	4
1.2 Marc referencial i elements intervinents	5
1.3 Objectius generals	5
1.4 Presentació de l'informe d'avaluació	6
PRIMERA PART: Informe d'avaluació inicial.....	7
2. Diagnosi prèvia	8
2.1 Quantes persones exerceixen la prostitució?	8
2.2 Quin és el perfil de les persones que exerceixen la prostitució?	9
2.3 Quin és el perfil de les persones demandants de prostitució?	12
2.4 Com i on s'exerceix la prostitució?	13
2.5 Quins beneficis se'n treuen?	14
2.6 Què en pensa la població?	15
2.7 Què en pensen les persones que exerceixen la prostitució?	16
2.8 Algunes propostes tècniques	18
3. Marc normatiu	20
3.1 La prostitució al Dret Internacional	20
3.2 La prostitució al Dret Comunitari	21
3.3 La prostitució i els drets humans	22
3.4 Normativa que afecta a les persones que exerceixen la prostitució a Espanya	22
Les possibilitats de protecció que ofereix l'ordenament jurídic espanyol	23
3.5 Normativa que afecta a les persones que exerceixen la prostitució a l'àmbit autonòmic	25
3.6 La prostitució a l'àmbit municipal.....	26
3.7 Les Competències de les diferents administracions sobre la prostitució	27
Competències estatals	27
Competències CAIB	27
Competències del municipi de Palma	27
4. Estratègies d'altres administracions públiques	28
4.1 Estratègies estatals.....	28
4.2 Estratègies autonòmiques	29
4.3 Estratègies municipals	29
5. Estratègies del municipi de Palma	32
5.1 Normativa, actuacions municipals i resultats.....	32
5.2 Entitats que treballen amb prostitució a Palma	33
5.3 Àmbits d'actuació i cobertura de les persones que exerceixen la prostitució	33

SEGONA PART: Comissió de treball municipal	41
6. Comissió de treball municipal	41
6.1 Procés de treball	41
6.2 Demandes	42
6.3 Objectius i resultats previs	43
6.4 Coincidències i no coincidències entre els reptes de les entitats.....	47
7. Principals conclusions de la Comissió de Treball municipal	48
7.1 Visió	48
7.2 Reptes.....	48
7.3 Projectes.....	49
Annexos	51
Annex 1: Mapes de distribució	52
Distribució de la prostitució femenina	52
Distribució de la prostitució masculina, transvestida i homosexual.....	53
Distribució dels clubs, locals i establiments a on s'oferta sexe	54
Distribució de la prostitució ofertada en els establiments i domicilis particulars	55
Annex 2: Comunicat APRAMP al "Dia Internacional Contra l'Explotació Sexual i la Tracta de Persones"..	56
Annex 3: Model de les Etapes del Canvi.....	59
Bibliografia	63
Llibres i informes.....	63
Recursos web	64

1. Presentació

1.1 Qüestions preliminars

Si una cosa queda clara quan s'estudia el fenomen de la prostitució és que és un món complex, per molts motius: la varietat de persones que l'exerceixen, la multitud de variables que intervenen en la introducció a aquest món, la quantitat d'elements que es veuen implicats, les opinions oposades sobre les condicions en les quals s'exerceix la prostitució, etc.

Tota aquesta complexitat es veu reflectida en la multituds de posicionaments jurídic-legals que adopten les diferents administracions públiques. A nivell estatal, es va des de la postura abolicionista de Suècia, que persegueix una penalització dels clients, fins a la legalització als Països Baixos o la postura reglamentarista que s'adopta a Espanya.

Les administracions locals, dintre de les seves competències, es veuen involucrades amb tota aquesta multitud de postures teòriques i posicionaments. L'Ajuntament de Palma no n'és menys. A la ja comentada complexitat que comporta sempre el fenomen, s'han d'afegir unes particularitats, fruit de la natura turística estacional de la nostra economia.

Des d'un ajuntament com el de Palma, i més concretament des de la nostra Àrea, on es treballa per la igualtat d'oportunitats i en pro de l'avanç dels drets cívics, es fa imprescindible prendre un posicionament que incorpori una perspectiva de gènere i de respecte als drets humans en les accions integrades que es desenvolupin en matèria de prostitució, alhora que coherència entre la teoria i la pràctica i sense entrar en contradicció amb la bona feina que ja estan realitzant les entitats socials que actuen a l'àmbit local.

Amb el convenciment de que la prostitució és fruit de la desigualtat de gènere, i amb la voluntat de donar atenció al col·lectiu de persones que exerceixen aquesta activitat alhora que s'escolten les queixes d'aquells veïnats i veïnades afectats pels renous, brutícia i sensació d'inseguretat que pot provocar l'exercici de la prostitució de carrer, l'Ajuntament de Palma es planteja adoptar un posicionament més ferm envers aquest fenomen que suposi un impuls de polítiques actives i transversals d'abordatge del fenomen en les seves diferents vessants.

Per a això, i donada la complexitat d'aquesta realitat social i del nombre d'actors implicats, es vol fer partíceps de la búsqueda a les entitats públiques i privades que puguin estar relacionades amb l'atenció a la prostitució. La manera d'operativitzar aquesta voluntat de recerca comuna ha estat la convocatòria de quatre sessions de treball polític-tècniques on han participat deu entitats de titularitat pública i privada.

Volem destacar en aquesta presentació l'ampli consens que es va aconseguir entre totes les entitats participants, possible gràcies a la metodologia participativa que es va utilitzar i a la bona predisposició de totes les persones que hi formaren part.

1.2 Marc referencial i elements intervinents

En aquest informe s'ha intentat incorporar, seguint una recomanació de Metges del Món, un "**enfocament de gènere i drets humans com a marc referencial**". Els motius són clars:

- El 90% de les PEPs són dones², alhora que el 99,9% dels clients són homes.
- Bona part de les dones tenen fills, la cura i/o manteniment dels quals depèn només d'elles en moltes ocasions. Aquestes càrregues familiars no sempre compartides es converteix en una motivació per començar a exercir i/o en una dificultat per deixar de fer-ho. La prostitució dona diners de forma quasi immediata i –generalment–, en major quantitat que altres feines a les quals hi podrien tenir aquestes dones.
- Perquè moltes dones víctimes del proxenetisme han perdut la capacitat de decidir per elles mateixes, i es fa necessari treballar en el seu poderament.
- I, sobretot, perquè moltes ciutadanes del nostre territori veuen vulnerats els seus drets humans.

Els **elements** que intervenen i que han estat tinguts en compte són diversos:

- Per una part, i principalment, les persones que exerceixen la prostitució.
- Per altra, els clients. Sense demanda no hi ha oferta.
- Les persones i/o empreses que obtenen un benefici de la prostitució, ja sigui de forma directa (proxenetes) o indirecta (mitjans de comunicació a partir de les seccions d'anuncis classificats).
- Les entitats (públiques o privades) i els/les professionals que intervenen.
- La societat en general, en tant que les seves actituds i opinions poden incidir en la qualitat de vida de les PEPs.
- Els familiars de les PEPs, especialment els seus fills i filles.

1.3 Objectius generals

Els objectius generals són els següents:

- Aportar una visió integral i conjunta del fenomen de la prostitució a Palma.
- Que l'Ajuntament de Palma adopti un posicionament unitari vers el fenomen de la prostitució a Palma, incorporant la perspectiva de gènere.
- Que a partir d'aquest posicionament es desenvolupin estratègies d'intervenció integral i coordinada entre les diferents àrees municipals i els agents socials implicats (teixit associatiu, administracions pública, ciutadania...).
- Que mitjançant aquesta política activa es contribueixi a eradicar estructures i pràctiques discriminatòries i incíviques, promovent la igualtat d'oportunitats i la convivència a Palma

¹ Metges del Món Illes Balears. Àrea Inclusió Social (2008).

² Vicente, Sara (2003).

1.4 Presentació de l'informe d'avaluació

Aquest informe s'estructura en dues parts. A una primera, s'inclou la informació que va ser distribuïda entre les persones assistents a la Comissió de treball municipal a l'informe La Prostitució a Palma, realitzat per l'Observatori Municipal de la Igualtat³. El fenomen s'aborda des de quatre perspectives:

- **Diagnosi prèvia.** Resum de dades que ajuden a fer una primera aproximació. Es dona informació sobre xifres estimades de persones que exerceixen la prostitució (PEPs) a Espanya i Illes Balears, quin és el perfil tant de les PEPs com dels clients, estimació de beneficis obtinguts, opinió de la població i de les PEPs sobre la seva situació i altres característiques de l'exercici de la prostitució. S'inclou un apartat on s'apunten algunes propostes tècniques.
- **Marc normatiu.** Recull que informa sobre la normativa internacional, estatal, autonòmica i local que afecta a la pràctica de la prostitució al nostre territori.
- **Estratègies d'altres administracions públiques.** Breus pinzellades de la feina que s'estan realitzant a l'administració estatal, autonòmica i municipal.
- **Estratègies del municipi de Palma.** Resum de la tasca que realitzen diferents entitats que treballen a l'àrea municipal de Palma en l'atenció a persones que exerceixen la prostitució.

A una segona part es recopila el procés de treball realitzat per la Comissió de treball municipal durant quatre sessions de treball que possibilitaren la construcció d'una visió general i d'uns reptes municipals envers el tractament de la prostitució. S'ha avançat igualment en apuntar uns projectes que operativitzin els reptes consensuats.

³ Àrea d'Educació, Igualtat i Drets Cívics. Observatori Municipal de la Igualtat (2008).

Primera part: Informe d'avaluació inicial

2. Diagnosi prèvia

Abans d'entrar en aquest capítol, cal tenir en compte que la prostitució és un món poc estudiat i molt hermètic per als científics socials, de manera que la major part de les dades proporcionades aquí són aproximacions. Tot i així, serveixen per fer un mapa orientatiu de situació.

Aquesta avaluació inicial ha estat realitzada a partir d'un **recull bibliogràfic** de tot un seguit d'informació relacionada amb la prostitució que aborden aquest fenomen des de diferents vessants: diagnòstica, sanitària, político-administrativa, jurídica, social, econòmica, etc. La informació bibliogràfica pot diferenciar-se en diferents tipus:

- Estudis i informes
- Memòries i altres documents (d'ús públic o intern) d'entitats públiques i privades
- Lleis, normatives i reglaments
- Retalls de premsa
- Fonts estadístiques

Aquesta metodologia s'ha considerat adequada tenint en compte que aquest document és només un punt de partida a partir del qual es pugui donar una empenta a un treball coordinat entre les àrees municipals implicades i en xarxa amb totes les entitats que intervenen al nostre territori. Es recomana, però, seguir amb la diagnosi de la situació de la prostitució al nostre territori utilitzant altres metodologies menys indirectes i més properes a l'objecte d'estudi.

Es fa necessari recordar que cal seguir treballant amb la diagnosi per conèixer aspectes importants que encara estan per dibuixar. Un posicionament coherent que integri a totes les àrees municipals que s'hi veuen implicades amb el fenomen, així com d'altres entitats –públiques i privades- requereix una diagnosi més àmplia, que inclogui una aspectes tan importants –i tan desconeguts- com el posicionament de les persones que exerceixen la prostitució, la seva voluntat i idees, dades concretes de l'impacte i la incidència del fenomen a Palma i opinió dels veïns de les zones amb major aflluència de prostitució al carrer. És per aquest motiu que pensem que aquesta avaluació prèvia és tot just una primera passa per començar a fer una feina efectiva.

2.1 Quantes persones exerceixen la prostitució?

La xifra de persones que exerceixen la prostitució és **la primera incògnita** que sorgeix a la diagnosi.

Per una part, el nou Protocol sobre la Tracta de Persones de la ONU xifra en 200.000-500.000 persones les que treballen il·legalment en la indústria del sexe a la Unió Europea.

Per altra, les xifres més comentades a nivell estatal parlen de 300.000-500.000 les persones que exerceixen la prostitució a Espanya, una xifra especialment alta si és comparada amb l'anterior⁴. No obstant això, i a tenor d'altres estudis i opinions, **sembla que la xifra a l'Estat espanyol s'aproxima més a les 100.000 persones:**

- A la web www.malaprensa.com⁵ es reflexiona, d'una forma poc exhaustiva però interessant, sobre la veracitat d'aquestes dades: si a Espanya hi ha aproximadament uns 15 milions d'homes entre 15 i 64 anys i la xifra de dones que exerceixen la prostitució fos de 400.000, significaria que cada prostituta que exerceix la seva professió a Espanya seria mantinguda per només 38 homes.

Al marge de la ingenuïtat d'aquestes afirmacions (no es té en compte dades de l'INE que afirmen que els homes de 15 a 49 anys ha fet ús de prostitució en el darrer anys és el 6,1%, ni el presumpte pes del turisme en el consum de prostitució ni, sobretot, que moltes persones que exerceixen la prostitució ho fan de forma esporàdica), es posa de manifest que les xifres han de ser revisades.

- Un estudi encarregat a Edis (Equipo de Investigación Sociológica) pel Instituto de la Mujer a 2004⁶, xifra en 96.000 les dones que exerceixen la prostitució a clubs a Espanya, més altres 6.000 que ho fan al carrer. Els càlculs es fonamenten en diferents estudis i estimacions fetes a les CCAA i dades de la Unitat Tècnica de Policia Judicial de la Guàrdia Civil, entre altres fonts.
- En aquesta direcció es pronuncia l'expert de la UIB Lluís Ballester, que calcula que les dones prostituïdes són entre 100.000 i 150.000 a Espanya.

A les Illes Balears, també segons estimacions de Lluís Ballester⁷, exerceixen la prostitució unes **2.500 dones**. D'aquestes, unes 900 s'hi dedicarien de forma diària, amb pràctiques considerades d'alt risc, mentre que la resta no s'hi dedicaria de forma exclusiva a aquestes activitats, sinó que únicament ho farien com a complement per als seus ingressos.⁸

El pes d'aquesta xifra resulta alarmant si es relaciona amb la del total de dones: les 2.500 que suposadament exerceixen la prostitució suposen el 0,7% de les empadronades a la nostra CA entre 16 i 64 anys. Aquest percentatge es triplicaria (2,1%) si es fessin els càlculs només tenint en compte la franja d'edat de 19 a 30 anys⁹.

No existeixen xifres concretes sobre la prostitució al municipi, si bé es sap que la major part de la que s'exerceix a la CA té lloc a Palma.

2.2 Quin és el perfil de les persones que exerceixen la prostitució?

El 90% de les PEPs són dones, i principalment estrangeres, especialment a la prostitució que s'exerceix a locals tancats. En els darrers anys s'ha substituït el model vigent als anys 80 (centrat en dones espanyoles addictes a les drogues que es prostituïen per cobrir les despeses de la seva addicció) per un nou on les PEPs són estrangeres, moltes d'elles introduïdes al país per màfies internacionals. Les primeres en arribar foren les llatinoamericanes; les africanes i les europees de l'est arribaren més tard. Tot i les

⁴ Comisión Mixta de los Derechos de la Mujer y de la Igualdad de Oportunidades del Congreso de los Diputados (2006)

⁵ Informació obtinguda a <http://personales.va.com/josumezo/2004/04/todas-p.html>.

⁶ Edis. Equipo de Investigación Sociológica (2004).

⁷ Estimació feta a partir de dades de Ballester, L., March, M. i Orte, C. (2006). Citem textualment: "volem subratllar que aquestes xifres de cap manera són resultat d'una quantificació censal. Es tracta només de quantitats aproximatives inferides a partir de diversos procediments de comptabilització (anuncis de premsa, presència en els diversos locals –clubs, pisos, etc.–, dimensions dels negocis, casos tractats en els serveis, etc.)".

⁸ *Declaracions de Lluís Ballester recollides a la web d'APRAM (Associació per a la Prevenció, Reinserció i Atenció de la Dona Prostituída) el 21 de juny de 2006 (www.apram.org).*

⁹ Càlcul d'elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de AADD (2006). Si es dona com a vàlid que el 77% de les dones que exerceixen la prostitució a clubs a les Illes Balears tenen entre 19 i 30 anys, la xifra de dones prostituïdes dintre d'aquesta franja d'edat (1.925) suposa el 2,1% sobre el total de dones empadronades a la CA amb aquests mateixos anys.

i per edats a 1-1-2007 a Illes Balears de l'INE i tenint en compte que, segons el perfil

diferències que existeixen entre unes i altres, es tracta generalment de dones sense addicció a les drogues i l'alcohol que es dedicaven a altres activitats als seus països d'origen.

Al llibre *Sexe en venda a Mallorca*¹⁰ (compilació una sèrie d'estudis i reflexions sobre la prostitució a l'illa), s'insisteix en aquest canvi de perfil de la persona prostituïda, segons els següents paràmetres¹¹:

- **les prostitutes espanyoles són substituïdes amb rapidesa per estrangeres**, que ara són entre el 70% i el 85%
- el seu nivell d'estudis és superior (predominen les persones amb estudis primaris i secundaris, quan anteriorment gairebé el 40% no assolien aquesta formació)
- la major part no ha patit abusos sexuals a la infància (anteriorment sí era el cas de moltes persones prostitutes)
- els homes i les persones transgènere (transvestits i transsexuals) es fan un espai dintre del mercat.

Una investigació realitzada a 2005 a partir de 300 enquestes estudia específicament la realitat de la **prostitució a locals tancats** a la ciutat de Palma¹², on, com es veurà més endavant, es centralitza la major part de la prostitució.

- Majoria de dones estrangeres:

El 49% procedeix de països de l'Est, el 42% de Llatinoamèrica, el 7% d'Àfrica i només el 3%, d'Espanya.

Les llatinoamericanes i les espanyoles solen treballar a vells locals de prostitució, mentre que les procedents de països de l'Est, Àfrica i també Espanya, generalment més joves, ho fan a locals més nous.

La investigació destaca la progressiva sortida del carrer de les dones africanes, el col·lectiu menys valorat per les mateixes dones que exerceixen la prostitució perquè consenten més realitzar certs tipus de serveis.

Només el 21% es troba a Espanya de forma legal.

- La seva situació laboral varia des de les dones que exerceixen la prostitució de forma independent fins aquelles que estan totalment controlades per "xulos".
- Encara que la gran majoria té fills (96%), moltes d'elles viuen sense família a Espanya.
- Tenen majoritàriament entre 19 i 30 anys (77%)
- El 87% afirma tenir estudis secundaris. 9 de cada 10 tenen intenció de seguir estudiant, i gairebé totes es plantegen deixar aquest tipus de feina. L'aspecte econòmic és un impediment: el 79% cobren entre 60 i 119 euros per servei.
- Respecte a la seguretat a la feina, **el 80% han patit algun tipus d'agressió**, generalment per part de clients, que quasi mai denuncien. Tot i així, més de la meitat (60%) afirma que la seguretat en el treball és bona.
- Hi ha una feina important en l'aspecte sanitari:

¹⁰ AADD (2006)

¹¹ Bartolomé, A, Martín V., Arriba, M (2006).

¹² Solero, M., Ramírez, A. i Roselli, L. (2006). Estudi basat en 300 entrevistes realitzades a 23 locals.

Tot just el 8% té targeta sanitària, i el 29% l'està tramitant.

Es fan revisions ginecològiques poc freqüentment (només el 29% afirma fer-se'n), encara que el 93% tenen o han tingut problemes ginecològics, i el 88%, algun tipus de malaltia de transmissió sexual.

Tot i així, només el 34% s'ha realitzat una anàlisi per detectar un possible contagi de VIH.

9 de cada 10 es mostrarien favorables a participar a tallers gratuïts sobre prevenció, higiene, embaràs i contracepció.

Una font imprescindible per conèixer la situació de la prostitució als carrers de Palma és la **Policia Local**. Segons les seves informacions, a l'estiu de 2007 es podria obtenir el següent perfil de PEPs:

- Es localitzaren un total de 85 PEPs (75 dones i 10 persones travestides).
- L'activitat queda limitada al districte Centre, concretament a ambdós costats de l'Avinguda Gabriel Alomar i Villalonga, Porta de Sant Antoni i voltants, i una minoria de dones africanes que exerceixen la prostitució a la via pública a la zona de l'hipòdrom de Son Pardo. L'horari de major afluència és de 23 h a 3 h de la matinada. De totes maneres, no solen concentrar-se simultàniament més d'una vintena de PEPs.
- Una tercera part eren persones de nacionalitat espanyola. Entre les PEPs estrangeres contactades, el 25,3% són nigerianes, el 17,3% romaneses, un altre 17,3%, búlgares i un 6,6%, equatorianes. Totes elles eren majors d'edat i anaven documentades. Només unes poques brasilenyes i equatorianes residien de forma no legal a Espanya. Les persones de la mateixa nacionalitat i tendència sexual solen agrupar-se al carrer.
- Es crea un cert sentiment de propietat al lloc que ocupa cada persona a la via pública, provocant sovint discussions.
- La meitat de les PEP treballen de forma diària, i una quarta part, només ho fan de forma ocasional.
- Dues terceres parts tenen entre 21 i 35 anys. La meitat de les dones afirmen tenir infants, que en la meitat de les ocasions estan a cura d'altres familiars, ja sigui a Espanya o al seu lloc d'origen.
- Només una minoria afirma prostituir-se per costejar la seva drogoaddicció, si bé una dècima part (principalment espanyoles) afirma consumir algun tipus de droga. Quatre de cada deu PEPs als carrers de Ciutat (45%) s'hi dediquen des de fa menys d'un any.
- Un 18% s'hi dedica des de fa 1-2 anys, i un percentatge similar (17%) ho fa de 3 a 5 anys. Així, una de cada cinc (21%) es trobaria en una situació que pràcticament es podria definir com a crònica, doncs fa més de 5 anys que s'hi dedica.
- Sobre l'existència de màfies o proxenetes, cap de les PEPs reconeix la seva existència, si bé ocasionalment es produeixen agressions o amenaces a PEPs per part d'homes relacionats amb elles.
- Resulta important destacar la situació de vulnerabilitat que comuniquen tenir les PEPs. Hi ha motius: moltes d'elles (una de cada deu) relataven a la Policia Local agressions i violacions en els darrers mesos.

A següents apartats d'aquest informe es comentaran algunes altres característiques de la prostitució del carrer que es coneixen a partir d'informació proporcionada per la Policia Local de Palma en referència a zones on s'exerceix la prostitució, perfil dels clients i beneficis econòmics.

2.3 Quin és el perfil de les persones demandants de prostitució?

Més enllà de les motivacions socioeconòmiques que porten a moltes dones a exercir la prostitució i de l'existència de proxenetes i màfies que inciten, enganen i/o coaccionen en aquest sentit, està la figura del client: **si existeix prostitució és perquè hi ha homes que en consumeixen**. És una de les regles econòmiques més ximpls: si hi ha demanda, l'oferta s'adequa.

Diverses aproximacions que s'han fet per conèixer quin és el perfil de l'home demandant de prostitució no afinen molt la informació, doncs, en definitiva, **qualsevol home que estigui en disposició de pagar a canvi de serveis sexuals és un client potencial**.

Una enquesta realitzada per l'INE a nivell nacional a l'any 2003 reforça aquesta afirmació: el 27% dels homes que han tingut relacions sexuals alguna vegada a la vida que tenen entre 19 i 49 anys ha consumit prostitució alguna vegada a la vida. Això és: un de cada quatre. La mateixa font situa a les **Illes Balears com la CA on més homes d'aquestes característiques n'han fet ús de la prostitució**, concretament un 40%.

Certament, la proporció baixa quan s'estudia els homes que han consumit prostitució en el darrer any, un indicador que seria més aproximat a la **xifra de clients habituals: el 7,4%**, uns 17.600 homes a les Illes Balears. Aquest percentatge està un punt per damunt del corresponent a l'Estat espanyol. Aquesta alta demanda autòctona encara es veuria incrementada si s'afegís la generada pels turistes, no comptabilitzada.

Altres informes¹³ diferencien dos perfils generals d'homes que consumeixen prostitució en funció del lloc on s'exerceix. Els homes que contacten amb les PEPs al carrer solen ser homes de mitjana edat, amb pocs estudis, jubilats i homes casats de mitjana edat. Als pisos i burdells acudeixen homes de classe mitja i alta, de totes les professions.

Efectivament, les prostitutes del carrer dibuixen el seu client tipus com de classe social mitja-baixa, de mitjana edat o madurs, separats o amb problemes d'afectivitat¹⁴. La seva procedència normalment és espanyola, equatoriana, boliviana, colombiana, nigeriana, marroquina i xinesa. Tot i tenir en compte que aquesta informació no està ni molt menys quantificada, si es compara aquesta distribució per procedència amb les dades del padró, crida l'atenció que les PEPs no comenten l'afluència de clients argentins, alemanys o de l'Europa de l'Est, col·lectius amb una important presència al padró municipal.

D'altres fonts consideren que de cada vegada més joves de prop de 20 anys s'animen a utilitzar la prostitució com a forma d'oci¹⁵. S'apropen a locals que actuen com a discoteques per prendre unes copes i poden acabar pagant a canvi de relacions sexuals.

La ONG Apramp informa, segons notícies aparegudes a premsa¹⁶, que el client actual ha canviat en els darrers 12 anys. Ara *"és un home molt més jove, amb una mitjana d'edat de 30 anys; poc informat, el que és pitjor, poc interessant en conèixer el risc de contraure i transmetre infeccions de transmissió sexual; busca prostitutes joves i se sent atret pel look adolescent, quasi infantil; consumeix alcohol i drogues quan està amb les dones prostituïdes, a les quals incita a consumir; demana sexe sense precaució i està disposat a pagar més per no utilitzar preservatiu"*.

¹³ Torpedo, M. (2006), en Brufao, P. (2008). Aquí es xifra en 1,5 milions d'homes que consumeixen prostitució cada dia, una xifra que posem en entredit donat que es diferencia sobremanera de les dades que proporciona l'INE.

¹⁴ Informació proporcionada per la Policia Local a l'estiu de 2007.

¹⁵ Afirmacions de Jaume Perelló realitzades al II Congrés Virtual *Prostitució: Regularización de la Prostitución y Derechos Humanos*, recollides per Diari de Mallorca el 3-02-2008.

¹⁶ El Periódico. 27-11-07.

Quadre 1: Homes de 18 a 49 anys que han tingut relacions sexuals alguna vegada a la vida per comunitat autònoma i ús de prostitució alguna vegada a la vida i al darrer any		
	Ús de prostitució alguna vegada a la vida	Ús de prostitució al darrer any
Total	27,0%	6,1%
Andalusia	22,5%	5,4%
Aragó	32,6%	9,9%
Astúries	33,0%	9,4%
Illes Balears	40,6%	7,4%
Canàries	22,0%	3,0%
Cantàbria	17,4%	3,9%
Castella i Lleó	23,7%	6,9%
Castella - la Manxa	25,9%	8,9%
Catalunya	28,5%	6,2%
Comunitat Valenciana	29,3%	7,3%
Extremadura	22,6%	4,3%
Galícia	31,3%	5,2%
Madrid	26,2%	4,1%
Múrcia	27,5%	6,7%
Navarra	27,0%	8,4%
País Basc	30,8%	8,0%
La Rioja	25,9%	5,7%
Ceuta i Melilla	31,0%	4,2%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de salut i hàbits sexuals 2003. INE

2.4 Com i on s'exerceix la prostitució?

La prostitució que s'exerceix a les Illes Balears té lloc, principalment, a **locals tancats**. Així, la prostitució de carrer, que encara segueix vigent, va sent substituïda progressivament per l'exercida a pisos i clubs: segons una diagnosi sobre la prostitució a locals tancats a les Illes Balears realitzada a 2005 i basada en 300 entrevistes fetes 23 locals¹⁷, "la majoria de les dones que es prostitueixen a Mallorca ho fan en pisos regentats per alguna encarregada, així com en els establiments coneguts com clubs (...). La prostitució de dones en espais oberts (carrers, places) és un fenomen en clara recessió. (...) Algunes cases són clubs encoberts". Segons la mateixa diagnosi, hi ha uns 30 locals d'aquest tipus a la ciutat de Palma. Veure a l'annex la distribució espacial d'aquets locals.

Les dades dels usuaris atesos pel programa CASSPEP de Metges del Món¹⁸, efectivament, confirmen la menor presència de prostitució al carrer: suposa el 14% dels usuaris del programa, front al 49% que l'exerceixen a cases o pisos i el 34% que ho fa a clubs.

Encara que la citada investigació de 2005 no va aprofundir en el tema, juntament amb dones que exercien la prostitució per interessos econòmics, es detectà l'existència de noies immigrants víctimes de tràfic de persones. Moltes d'elles (46%) es trobaven a Espanya de manera irregular. La por a les autoritats i el desconeixement de les llengües locals eren importants impediments a l'hora de demanar ajuda. A més a més, estaven preocupades per l'aspecte econòmic, doncs es trobaven davant la necessitat de fer arribar diners a les seves famílies o de pagar el deute que varen contreure per entrar al país.

¹⁷ Ballester, L., March, M. i Orte, C. (2006).

¹⁸ Metges del Món Illes Balears. Àrea Inclusió Social (2008). Aquesta memòria inclou dades sobre usuaris atesos (dones com homes i transsexuals) al seu centre fix i a la seva unitat mòbil.

La prostitució que s'exerceix al carrer sol trobar-se en una situació ben precària. L'activitat sol realitzar-se¹⁹ o bé a habitacions llogades d'un pis del carrer Ferreria (Casa Maria) o bé al cotxe del client. Les PEPs no es volen allunyar d'aquesta àrea per motius de seguretat. Són poques les que accedeixen a anar a casa dels clients o als hotels on estiguin allotjats. Certament, si es té en compte aquest factor (que les PEPs prefereixen exercir agrupades i a llocs relativament freqüentats per motius de seguretat), qualsevol mesura municipal que es prengui perquè la prostitució deixi de ser visible als nostres carrers ha de tenir en molt en compte la seguretat de les persones que exerceixen la prostitució.

Les zones on es visibilitza més la prostitució al carrer són la zona d'Avingudes que va des de la Porta de Sant Antoni fins a la mar, immediacions de l'hipòdrom de Son Pardo²⁰, i s'Arenal. Metges del Món ha realitzat sortides prospectives a altres destinacions turístiques fora del nostre municipi, com ara Magalluf, Palmanova, Santa Ponça, Port d'Alcúdia o Can Picafort²¹.

En aquest punt hem de fer una reflexió: **quin és el pes que el turisme té en l'exercici de la prostitució?** Sens dubte, els casos espanyols i balear no poden comparar-se amb destinacions turístiques on la prostitució (principalment de dones però també de nins i nines) es converteix en un important reclam. No obstant això, i tenint en compte que molts de turistes compren serveis de prostitució, no seria tan agosarat tenir en compte algunes afirmacions que assegurin que "Espanya no es situa al marge d'aquest problema; és més, és una de les destinacions preferides del turisme sexual i al nostre territori operen nombroses màfies dedicades a aquesta activitat²²". Perquè, sinó, les dones que exerceixen al carrer es troben precisament a les zones turístiques? Cal fer-ne una bona diagnosi en aquest aspecte.

2.5 Quins beneficis se'n treuen?

La perspectiva econòmica no s'ha de perdre mai de vista, doncs si al món de la prostitució hi ha una cosa clara és que és un negoci. Per a l'expert Lluís Ballester, és el **"quart o cinquè" sector econòmic de les Illes Balears**²³.

Per a l'Associació de Propietaris de Clubs d'Alterne, el volum de negoci ascendeix als 18.000 milions d'euros anuals, el que suposaria una despesa de quasi 50 milions d'euros diaris, o 120 € mensuals de mitjana per a cadascun dels clients potencials²⁴, excloent-hi altres ingressos legals dels clubs. Aquesta xifra, però, ha de ser posada en entredit. Tot i estar acceptada per una multitud d'estudis, aquest volum sembla estar sobredimensionat segons l'opinió d'altres.

Tornant a les reflexions vessades a la web www.malaprensa.com, aquests 18.000 milions d'euros a l'any, suposarien que cada prostituta generés un total de 45.000 €/any, xifra que equivaldria a una despesa de 100 € al mes per cada home espanyol de 15 a 64 anys. Aquests 100 € per home i mes es multiplicarien enormement si només es comptabilitzés als clients habituals. Recordem que els homes de 18 a 49 anys que han fet ús de prostitució en el darrer any, segons l'INE, són el 6,1%.²⁵

Per a Lluís Ballester, el volum de negoci, tot i ser important, no seria tan elevat: suposaria uns 50 milions d'euros anuals²⁶ a les Illes Balears. Si recordem que, segons estimacions fetes a partir d'una enquesta feta per l'INE, hi ha uns 17.600 homes que han consumit prostitució en el darrer any, significaria una despesa de 237 € al mes. Donat que és una xifra molt alta que no coincideix amb altres estimacions, ens hem de tornar a formular una pregunta: quin pes té el turisme en l'exercici de la prostitució al nostre territori?

¹⁹ Informació proporcionada per la Policia Local a l'estiu de 2007.

²⁰ Policia Local (2007).

²¹ Metges del Món Illes Balears. Àrea Inclusió Social (2008).

²² Brufao, Pedro (2008).

²³ Afirmació recollida per El Mundo – El dia de Balears el 22-6-2006.

²⁴ L'informe d'UGT (2006) considera que la xifra està entre les 300.000 i les 400.000 dones, i en 12-18.000 milions d'euros anuals el volum de negoci estimat per la Associació de Propietaris de Clubs d'Alterne.

²⁵ Informació obtinguda a <http://personales.va.com/josumezo/2004/04/todas-p.html>.

²⁶ Declaracions de Lluís Ballester recollides a la web d'APRAM (Associació per a la Prevenció, Reinserció i Atenció de la Dona Prostituída) el 21 de juny de 2006 (www.apram.org).

Respecte al profit que en treuen les PEPs al carrer tenim algunes dades sobre els diners que obtenen. Les variables que intervenen en que la xifra sigui més o menys alta depenen de diferents factors: estat/aparença física, dedicació i procedència. Així, els guanyats van des dels 200 € mensuals que diuen obtenir les nigerianes que exerceixen a les immediacions de l'hipòdrom de Son Pardo als 1.200 € de les búlgares i els 3.000 € de les romaneses a la temporada d'estiu. Les espanyoles, que realitzen un o dos serveis diaris, ronden els 700 € mensuals a l'estiu, una xifra aproximada al que guanyen les africanes i els travestits d'Avingudes²⁷.

Però la prostitució també genera beneficis indirectes a altres grups. Alguns **mitjans de comunicació** obtenen un important volum d'ingressos mitjançant la secció d'anuncis classificats. Un informe de la Fundació Alternatives²⁸ dona les següents xifres: a la premsa nacional, el 60% dels anuncis classificats són de prostitució, el que suposa uns ingressos d'uns 40 milions d'euros anuals. Això suposa el 5-10% de la facturació anual d'alguns diaris. El diari El País, amb un benefici d'uns 5 milions d'euros a l'any, és el que més factura. El Mundo, El Periódico, La Vanguardia, ABC i La Razón li segueixen en ingressos. D'altres han renunciat a publicar aquest tipus d'anuncis: 20 Minutos, Público i Metro.

Aquest fet denota l'àmplia permissivitat que existeix a Espanya, doncs la premsa estrangera de qualitat no accepta anuncis de prostitució. El Estudio de la Prostitución en Espanya: La prostitución en el mercado económico presentat al Congrés dels Diputats l'11 de juliol de 2006 recull l'opinió de Marjorie Scardino, alta directiva del Grupo Pearson, que s'asombrava de que Espanya sigui l'únic país europeu on la premsa de qualitat publica anuncis de prostitució. Si es té en compte que la publicitat de prostíbuls és il·lícita, segons l'article 3 de la Llei General de Publicitat, s'entra en una àmplia contradicció.

Els **taxis** que anuncien prostíbuls són un altre col·lectiu que pot obtenir beneficis indirectes de la prostitució mitjançant la publicitat. Als taxis del nostre municipi, a instància del Govern Central, deixà d'aparèixer aquest tipus de publicitat fa uns anys.

2.6 Què en pensa la població?

Tant la societat balear com l'espanyola en general viu el fenomen de la prostitució de la mateixa manera que ho contempla la llei: **no és desitjable, però es tolera** i, el que resulta encara més preocupant, **es considera un mal necessari**. Donat que no existeix un informe similar per a les Illes Balears, citarem un fet per l'Institut Basc de la Dona²⁹, segons el qual Per a la ciutadania basca: és "un fenomen no desitjable, però que ha existit sempre".

On sí que sol haver-hi un posicionament en contra és a les barriades que viuen en primera línia la prostitució de carrer. La sensació d'inseguretat, el moviment de persones i els renous són més que suficients perquè els ciutadans no quedin indiferents si la prostitució de carrer s'exerceix prop de casa. Segons apreciacions fetes per la Policia Local, com a norma general, la presència de les PEPs a la via pública "es caracteritza pel respecte a les normes, civisme i moralitat". Segons la mateixa font, les PEPs són molts conscients de tenir l'opinió pública en contra, de manera que s'esforcen en no produir molèsties als veïns³⁰. No tenim, però, informació sobre denúncies a la Policia Local relacionades amb molèsties ocasionades per la pràctica de la prostitució –o recerca de clients– al carrer.

En qualsevol cas, ja s'ha comentat que a les Illes Balears quatre de cada deu homes d'entre 18 i 49 anys han fet ús de prostitució, una dada més que suficient per conèixer el grau d'acceptació que existeix, al menys, entre la població masculina.

Però l'estigmatització que recau sobre les PEPs no afecta als clients. Arrel de les campanyes i/o normatives que s'estan realitzant per fer recaure la responsabilitat de la existència de la prostitució en els clients³¹, tal vegada es comenci a veure a aquestes persones (homes en el 99,9% dels casos) precisament com això: com a responsables de la existència de la prostitució. No tenim dades específiques al respecte, tot i que

²⁷ Segons informació proporcionada per la Policia Local a l'estiu de 2007.

²⁸ Brufao, Pedro (2008).

²⁹ Emakunde. Gobierno Vasco (2007).

³⁰ I afegixen: "totes aquestes normes de conducta es relaxen al grup d'origen nigerià, així com a la Porta Sant Antoni".

³¹ L'Ajuntament de Sevilla, per exemple, o el sistema suec, que multa al client.

alguns resultats de la investigació de l'Institut Basc de la Dona parlen per ells mateixos. A partir de la valoració de la ciutadania d'algunes mesures per intervenir en la prostitució i funció de l'administració pública es diferencien les mesures que gaudeixen d'un ampli consens i les que tenen un baix nivell de consens. Reproduïm a continuació una taula amb ambdós tipus de mesures per il·lustrar com la ciutadania basca es mostra en contra de responsabilitzar als clients:

Quadre 2: VALORACIÓ CIUTADANA DE MESURES PER INTERVENIR EN PROSTITUCIÓ I FUNCIÓ DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA. EMAKUNDE (INSTITUT BASC DE LA DONA) ³²	
MESURES AMB UN <u>ALT</u> NIVELL DE CONSENS	MESURES AMB UN <u>BAIX</u> NIVELL DE CONSENS
I. Mesures per eliminar la prostitució de carrer i el proxenetisme	
Prohibició de la prostitució al carrer	Dissuasió del client
Prohibició del proxenetisme	
Preparació policial	
II. Mesures per sensibilitzar a la societat i canviar la percepció social de la prostitució	
Campanyes de sensibilització amb l'objecte de canviar la percepció social incidint en el canvi de rols de gènere	Sensibilització social per modificar la percepció social de la prostitució i obtenir una repulsa social del comerç sexual
Investigació del fenomen de la prostitució	
Eliminació de la publicitat de comerç sexual	
1. Mesures per millorar les condicions d'exercici de la prostitució	
Protecció i recolzament de les persones que exerceixen la prostitució	Campanyes de sensibilització dirigides al client
Promoció i reconeixement del associacionisme de les dones que exerceixen la prostitució	
Foment de pràctiques segures per prevenir malalties de transmissió sexual	
Formació per a la prevenció i atenció als professionals que tracten amb dones que exerceixen la prostitució	
IV. Mesures per promoure l'abandó de l'exercici de la prostitució	
Facilitació i foment de l'abandó de la prostitució	Regularització de les immigrants que exerceixen l'activitat
V. Mesures per regular l'exercici de la prostitució	
Regulació d'horaris i característiques dels clubs o locals	Exàmens mèdics obligatoris
	Regularització de les persones que exerceixen la prostitució
	Regularització de la prostitució
	Legalització de la prostitució

2.7 Què en pensen les persones que exerceixen la prostitució?

Hem volgut concloure aquest capítol de diagnosi referint-nos a allò que pensen les mateixes persones que exerceixen la prostitució al nostre entorn. La resposta és contundent: **no ho sabem**³³. Des de ben intencionats debats teòrics i postures feministes s'afirma categòricament que cap persona exerceix la prostitució per iniciativa pròpia, que sempre són víctimes que ho fan per imperatius econòmics, socials o circumstancials, quan no coercitius. D'altres veus consideren que la prostitució hauria de ser considerada com un treball, si més no perquè les PEPs puguin al menys gaudir de la protecció social que gaudeixen els treballadors i treballadores.

L'**etern debat entre opció-coacció** pot seguir per sempre, perquè mai es trobarà una resposta que satisfaci a tothom. Però si des de l'administració local es volen instaurar mesures que ajudin a les PEPs la primera passa que s'ha de fer és demanar a les mateixes PEPs com volen ser ajudades. Les dificultats són

³² EMAKUNDE (2007)

³³ Per resoldre aquest desconeixement, l'Àrea d'Educació, Igualtat i Drets Cívics, juntament amb Casal Petit, ha iniciat una investigació fonamentada en entrevistes a persones que exerceixen la prostitució al carrer.

diverses. Algunes viuen sota la coacció, i d'altres, fora del seu àmbit d'exercici de la prostitució, no volen ser reconegudes com a tal. A més, no existeix una associació que pogués exercir d'interlocutora. I sempre es tracta d'un món hermètic on és molt difícil entrar.

Sí existeixen algunes aproximacions. A continuació citarem algunes apreciacions fetes gràcies a aportacions de la Policia Local i a un manifest de l'Associació Hetaira, una agrupació de PEPs que no pot erigir-se com única veu entre les prostitutes, entre altres coses, perquè el col·lectiu és molt divers. En paraules extretes de la OIT de Ginebra³⁴, "[la prostitució va] des del treball lliurement elegit i molt ben remunerat fins a l'explotació i la pràctica de l'esclavitud".

L'aproximació que va fer la Policia Local a les PEPs al carrer ofereix una variable molt valuosa que ajuda a comprendre en part l'opinió de les PEPs: el desig o rebuig a rebre assistència. Només quatre de cada deu es mostraren d'acord en ser contactades pels Serveis Socials de l'Ajuntament de Palma. Cal aprofundir en els motius d'aquest baix percentatge.

Hem volgut igualment incloure el Manifest pels Drets de les Prostitutes que signa el Colectivo Hetaira, una de les poques associacions de prostitutes que existeixen a Espanya, doncs era una de les poques oportunitats que teníem d'incloure la seva veu:

Manifiesto por los derechos de las prostitutas³⁵

El ejercicio de la prostitución, en nuestro país, no constituye un delito. Pero quienes la ejercen, paradójicamente, no tienen reconocidos sus derechos. Más aún, en ciudades como Madrid y Barcelona, están siendo acosadas y hostigadas por Planes y Ordenanzas especiales de ambos ayuntamientos. A las prostitutas que captan su clientela en la calle y que son el sector más vulnerable de ellas se les están negando derechos elementales como el de circular libremente o el respeto a su dignidad, empeorando aún más su situación.

La filtración del borrador del proyecto para regular la prostitución, impulsado por la consejera de Interior de la Generalitat de Catalunya, ha provocado que el debate sobre este tema se reactive. El documento elaborado por el Instituto de la Mujer oponiéndose a dicho proyecto desde las posiciones abolicionistas más ideologizadas y poco realistas, así como la iniciativa parlamentaria de una diputada de IU-IC-EV ha supuesto que el gobierno anuncie algunas medidas y la creación de una Comisión específica en el Congreso para el estudio del tema. Preocupadas ante esta situación, las personas abajo firmantes exigimos:

- *Que se reconozcan y se **garanticen los derechos de todas las personas que ejercen la prostitución**, especialmente el derecho a emigrar, a la libertad de movimientos y a establecer sus propios negocios.*
- *Que se reconozca, como plantea una sentencia dictada en 2001 por el Tribunal de Justicia de Luxemburgo, que **la prostitución es una actividad económica legítima**.*
- *Que se reconozca y **respete la dignidad de las prostitutas y su capacidad de decidir**, sin coacciones, a qué quieren dedicarse y cómo o con quién quieren establecer acuerdos comerciales. Consecuentemente, **rechazamos el "hostigamiento" a prostitutas y clientes** que se está dando en Madrid y Barcelona, ya que estas medidas no sólo no reduce la demanda, sino que favorecen los tratos rápidos y clandestinos con el consiguiente empeoramiento de las condiciones de trabajo de las prostitutas.*
- *La creación de espacios públicos, al estilo de los **barrios rojos** de algunas*

³⁴ Lin Lean Lim (Coord.) (1998), en Comisión Mixta de los Derechos de la Mujer y de la Igualdad de Oportunidades del Congreso de los Diputados (2006).

³⁵ En <http://www.colectivohetaira.org/manifiestoderechos.html>. Colectivo en Defensa de los Derechos de las Prostitutas.

ciudades europeas, donde se pueda ejercer libremente la prostitución, en buenas condiciones de higiene, seguridad y tranquilidad. La ubicación de dichos barrios debe ser negociada con prostitutas y vecinos en pie de igualdad.

- *Que se **persiga de manera fehaciente a las mafias** que obligan y fuerzan a mujeres a prostituirse y las explotan en régimen de esclavitud. Que se acabe ya con la hipocresía de las pomposas declaraciones públicas de rechazo y anatema de estas prácticas inhumanas, internacionalmente organizadas y se pongan los medios, que los hay, para acabar con ellas, por encima de todo tipo de intereses creados.*
- *Que se destinen recursos económicos y materiales y **alternativas de empleo**, a los que puedan acogerse voluntariamente aquellas personas que, por los motivos que sea, deciden abandonar el ejercicio de la prostitución.*

Madrid, febrero de 2006

2.8 Algunes propostes tècniques

A partir de la informació recollida en aquest capítol sobre l'estat del fenomen de la prostitució i d'alguns dels elements que intervenen, es fan algunes propostes tècniques i recomanacions, que s'indiquen a continuació.

- La primera, ja comentada, és que aquest informe es considera només **una primera passa** per treballar en el fenomen de la prostitució. Cal aprofundir més en el tema si es volen prendre accions que integrin a totes les àrees.
- **Cal seguir avançant amb la diagnosi**, ja sigui mitjançant el Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social de la UIB o amb altres opcions. Es troba en falta conèixer:

Major informació sobre la prostitució al carrer.

Demandes de les PEPs. Perquè la seva veu no està incorporada gairebé mai als anàlisis. Grau de cobertura dels drets bàsics de les PEPs. Perquè és una qüestió de Drets Humans.

Pes del turisme a l'exercici de la prostitució al nostre entorn, per la importància del model econòmic.

Penetració de les màfies al nostre territori. Perquè constitueix un delictes.

Situació dels menors i persones depenents, doncs és una competència municipal.

Diagnosi de la prostitució gay i transsexual, en alça.

- Seria idoni que l'Ajuntament de Palma treballés a tres nivells:

En primer lloc, intensificant el **treball interàrees** que ja s'ha començat. Resulta imprescindible que existeixi una bona comunicació entre les àrees d'Igualtat, Educació i Drets Cívics, Benestar Social i Policia Local, entre d'altres.

En segon lloc, tal i com també s'ha començat a fer, **treballar en línia amb la resta d'entitats** públiques i privades que s'hi dediquen a l'estudi del fenomen i atenció a les PEPs.

La realització d'unes jornades de treball, on es comptés amb la presència d'experts i expertes a nivell nacional en el fenomen, podria suposar una passa més enllà en la coordinació.

En tercer lloc, **valorar la possibilitat d'establir contactes amb altres ajuntaments** que treballin en la mateixa línia. Recollim aquí la proposta de l'Ajuntament de Sevilla de crear una Xarxa de Municipis Lliures d'Explotació Sexual³⁶.

- Alguns municipis balears (Eivissa i Calvià), com d'altres de l'Estat espanyol, han pres mesures per perseguir la prostitució al carrer. En moltes ocasions el principal efecte que això ha ocasionat ha estat el trasllat de les PEPs d'una zona a una altra, normalment allunyades del centre de la ciutat. Si aquestes mesures, certament, fan menys visible el fenomen, també és cert que afegeixen perillositat a l'exercici de la prostitució. Tenint en compte la perspectiva de gènere i de Drets Humans, cal tenir molt present qualsevol mesura municipal que es prengui per perseguir policialment la prostitució al carrer **ha de tenir molt en compte la seguretat de les persones que exerceixen la prostitució**.
- Es fa necessari que les PEPs recuperin el control de la seva vida, que es prepari el camí per **afavorir l'apoderament individual de les dones**. Per això, caldria treballar per:

Incorporar la veu de les PEPs a la planificació d'actuacions. Sabem que és una tasca difícil: moltes viuen sota la coacció, no estan organitzades, no es volen presentar a la vida pública en categoria de persones que exerceixen la prostitució. Però precisament per això cal que, des de l'administració pública, es treballi en aquesta línia. Es proposa fer una recerca de bones pràctiques en aquest sentit i entrar en contacte amb algunes de les poques associacions de PEPs que existeixen.

Insistir en que la **lluita contra la tracta de persones** –l'equivalent a l'esclavitud moderna- sigui implacable.

Treballar, tal i com fa Metges del Món, en la "**formació de parells**". Això és: formar a PEPs perquè siguin elles mateixes qui ajudin i orientin a altres PEPs.

Formar a professionals perquè puguin donar una atenció més específica a les persones que vulguin deixar de banda l'exercici de la prostitució, tenint en compte les bones pràctiques que han realitzat altres entitats. El Centre Integral de l'associació Apramp n'és un exemple.

- Davant l'observació d'un increment de joves que acaben mesclant oci i prostitució, cal treballar en l'àmbit educatiu perquè aquesta tendència s'acabi invertint, i les noves generacions no es cronifiquin com a clients habituals de prostitució.
- Existeixen diferents entitats que treballen en l'atenció de les PEPs, que sovint acaben convertint-se en vincles amb la resta de serveis normalitzats. **No existeix, però, un referent municipal unificat d'atenció a les PEPs**, on es doni informació especialitzada en atenció jurídica, serveis normalitzats d'atenció, etc. Una proposta seria fer visible el telèfon d'assistència a les víctimes de violència de gènere amb publicitat propera a les zones on més s'exerceix la prostitució, especialment dels centres on es sospiti de la presència de persones víctimes de coacció.
- Prenent com a punt de partida una perspectiva de gènere i de respecte als Drets Humans, no perdre de vista mai que l'exercici de **la prostitució és un tipus de violència de gènere** i que, com a tal, una xacra contra la qual s'ha de lluitar, la existència de la qual no és necessària. Canviar la idea de que la prostitució és la professió més vella del món per aquesta altra: *el proxenetisme és la professió més antiga del món*³⁷.

³⁶ Ayuntamiento de Sevilla (2005).

³⁷ APRAMP (2005).

3. Marc normatiu

La prostitució suscita moltes estratègies a l'hora de donar tractament normatiu davant el fenomen i que va des de la directa legalització i regulació, fins l'absoluta persecució legal. **Existeixen tres enfocaments jurídics distints:** el sistema prohibicionista, el sistema reglamentarista i el sistema abolicionista.

- Sistema **prohibicionista:** la prostitució es prohibida i castigada amb la presó o amb mesures reeducadores per qui la exerceix, organitza o promou.
- El sistema **reglamentarista:** es la tendència, difosa per Europa, es tracta de regular administrativament l'exercici de la prostitució mitjan sistemes de fitxers, controls sanitaris i aplicació de taxes a les utilitats. A l'actualitat aquest sistema esta vigent en Europa, baix formes renovades i més blandes, en una minoria de països.
- El sistema **abolicionista:** aquesta posició esta en contraposició a la regulació, no sanciona la venda de prestacions sexuals ni condemna al client, però prohibeix l'explotació de la prostitució i l'acte de indueix a la prostitució.

3.1 La prostitució al Dret Internacional

Dins l'àmbit internacional la prostitució ha estat tractada des de diferents perspectives així, es pot parlar de llibertat de treball, supressió del fenomen de la prostitució i la trata de dones, protecció de la dona contra la violència basada en el sexe o altres instruments relacionats amb la prostitució.

Existeixen tres postures legislatives en relació a aquest tema

- Per una banda, la **prohibició** registrada de la prostitució. Es el cas, per exemple en Estats Units, on excepte algunes petites àrees esta perseguida per la llei de compra o venda de pagaments sexuals.
- La **regulació legal** de la prostitució. És el cas d'Holanda, on la pràctica de la prostitució està permesa i reglada per part de l'Estat. Es garanteix la protecció sanitària i legal de les prostitutes.
- En tercer lloc, la **regulació parcial** de la practica de la prostitució. Espanya formaria part d'aquest tercer bloc.

La prostitució és un tema que ha preocupat al Dret internacional, ja que suposa una crisi pels **drets humans** (atempta entre d'altres contra la llibertat, la igualtat, la dignitat, la seguretat...). Per això s'ha anat dictant diferents normatives. Actualment podem trobar:

- Declaració Universal dels Drets Humans, 1948.
- Convenció de l'ONU per a la repressió de la trata de persones i de l'explotació de la prostitució aliena, 1949.
- Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, 1976.
- Pacte de Drets Civils i Polítics, 1976.

- Convenció Internacional sobre les Eliminacions de totes les Formes de Discriminació contra la Dona, 1980.
- Recomanació General nº 19 aprovada en l'11º període de sessions en 1992 pel Comitè per l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona.
- Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada Transnacional, 2000.
- Protocol contra el tràfic il·lícit de migrants per terra, mar i aire, que complementa amb el Protocol contra el tràfic organitzat de persones, 2000.
- Conveni per l'acció contra la tracta de sers humans, 2005.

3.2 La prostitució al Dret Comunitari

L'activitat de la Unió Europea en aquest àmbit és abundant, i destaquen les següents mesures:

- Conveni Europeu de Drets Humans, 1950.
- Recomanació No. R (91) 11 del Comitè de Ministres dels Estats membres, de 9 de setembre de 1991, relativa a l'explotació sexual, la pornografia, la prostitució i el tràfic de menors i joves, i Memoràndum Explicatiu.
- Recomanació 1325(1997) relativa a la trata de dones i la prostitució forçada en els Estats membres del Consell d'Europa.
- Recomanació 1325 (1997) relativa al tràfic de dones i la prostitució forçada en els Estats Membres del Consell de (Assemblea Parlamentaria), 23 Abril 1991.
- La carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea, 2000.
- Recomanació Nº R (2000) 11 del Comitè de Ministres sobre les Mesures contra el Tràfic de Sers Humans amb el fi d'explotació sexual i Memoràndum Explicatiu, 19 Maig 2000.
- La conferència Europea sobre la prevenció i la lluita contra la trata de sers humans (2002).
- La Decisió Marc 2002/629/JAI del Consell, relativa a la lluita contra la trata de sers humans 2002.
- Recomanació Rec. (2002) 5 del Comitè de Ministres a los Estats membres sobre la protecció de la dona contra la violència i Memoràndum Explicatiu, 30 Abril 2002.
- Recomanació 1545 (2002) Campanya contra la tràfic de dones, 21 Gener 2002 (Assemblea Parlamentaria).

Recomanació 1610 (2003) Migracions relacionades amb el tràfic de dones i la prostitució, 25 Juny 2003 (Assemblea Parlamentaria)

- La Decisió Marc 2004/68/CE del Consell, relativa a la lluita contra la explotació sexual dels nins i la pornografia infantil, 2003.

La Directiva 2004/81/CE del Consell, relativa a l'expedició de un permís de residència a nacionals de tercers països que siguin víctimes de trata de sers humans o hagin estat objecte d'alguna acció d'ajuda a la immigració il·legal, que cooperin amb les autoritats competents.

- Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra el tràfic de sers humans, 2005.

3.3 La prostitució i els drets humans³⁸

La situació de marginalitat de qui es dedica a la prostitució duu a la violació de nombrosos drets fonamentals. Així, les principals discriminacions que sofreixen les persones que exerceixen la prostitució, que s'agregen si es tracta de menors, estrangers, pertanyents a minories ètniques o amb algun tipus de discapacitat, es poden resumir amb les següents:

- Dret a la vida, a la llibertat sexual i a la integritat física.
- Dret a la llibertat i a la seguretat personal.
- Dret a la imparcialitat i a l'objectivitat dels poders públics.
- Dret a la família i a la intimitat personal i familiar.
- Dret a la llibertat d'expressió.
- Dret a la llibertat de reunió i d'associació.
- Dret a casar-se i formar una família.
- Dret a la propietat privada.
- Dret al lliure trànsit.
- Dret a la prohibició d'esclavitud o treball forçat.

3.4 Normativa que afecta a les persones que exerceixen la prostitució a Espanya

La regulació de la prostitució a Espanya ve recollida en la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, per la qual s'aprova el Codi Penal. En aquest codi no es penalitza l'exercici de la prostitució per part del que l'exerceix però si l'explotació derivada d'aquest exercici quan intervinguin determinats factors, o es mantingui abans d'una determinada edat.

El Codi Penal dedica el capítol V del títol VIII, articles 187-190, als delictes relatius a la prostitució i a la corrupció de menors.

Capítol V. Dels Delictes relatius a la prostitució i a la corrupció de menors

Article 188.1

Qui determini, emprant violència, intimidació o engany, o abusant d'una situació de superioritat o de necessitat o vulnerabilitat de la víctima, a persona major d'edat a exercir la prostitució o a mantenir-se en ella, serà castigat amb les penes de presó de dos a quatre anys i multa de 12 a 24 mesos. En la mateixa pena incorrerà qui se lucri explotant la prostitució d'altra persona, fins i tot amb el consentiment de la mateixa.

³⁸ Brufao, Pedro (2008).

Els delictes de prostitució varen ser reformat, ja que certes formes de proxenetisme havien quedat sense sanció legal, amb les següents lleis: L. O 11/1999, de 30 d'abril, de reforma de Codi Penal, L.O 11/2003 de 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social d'estrangers i L.O 15/2003, de 25 de novembre, de reforma del Codi Penal.

Aquestes reformes es varen dur a terme degut al creixement de la prostitució a Espanya a partir de 1996 i a la cridada internacional i europea, a sancionar els diferents tipus de proxenetisme i en particular la corrupció de menors

Una altra qüestió d'interès es basa en la persecució d'aquests delictes a l'estranger, Per això en el mes de novembre de 2007, s'ha reformat la Llei Orgànica del Poder Judicial amb vistes a perseguir fora de les postres fronteres el tràfic de persones, el que reforça la lluita contra la prostitució.

Les possibilitats de protecció que ofereix l'ordenament jurídic espanyol

1. Ordre Penal

A. *Delictes sobre prostitució:* a l'ordre penal, es tipifiquen com a delicte l'explotació de la prostitució de menors de 18 anys i incapaços (art. 187 CP) i de majors d'edat (art. 188 CP), essent indiferent el consentiment en ambdós casos. L'article 188.4 CP permet el concurs de delicte entre la coacció a la prostitució i possibles agressions sexuals (abusos, violacions, etc.). També existeix el delicte contra la integritat moral (art. 173 CP) que permet sancionar comportaments greument atemptatoris contra la dignitat humana amb un caràcter general.

B. *Delictes sobre el tràfic:* respecte al tràfic de persones trobam tres tipus de delictes:

I. *Tràfic il·legal de treballadors,* com tràfic il·legal de mà d'obra (art. 312 CP), que equivaldria a intercanvi comercial, i com immigració i emigració clandestina de treballadors (art. 313 CP), que equivaldria al trasllat en l'espai geogràfic. En aquest supòsit no entrarien les dones treballadores del sexe per no ser considerades "treballadores" per la legislació espanyola:

Els amos, encarregats, gerents d'empreses o apoderats de clubs o hostals de carretera i hotels (prostíbuls disfressats) podran ser detinguts i acusats de delicte "Contra els drets dels treballadors", ja que el Tribunal Superior espanyol ha reconegut l'alternació en diverses sentències com a activitat laboral.

Però *la prostitució és una activitat que no pot ser objecte de contracte ni feina*, ni de relació laboral, essent el criteri sostingut pels tribunals de justícia espanyols: "*Cap persona per si mateixa o per altre tercera, pot organitzar ni dirigir l'activitat sexual de ningú, perquè atempta contra els drets fonamentals i la dignitat humana. El comerç sexual no pot ser objecte lícit de contracte de feina, la prostitució és una forma d'explotació sexual que abusa de la situació de vulnerabilitat de la víctima (a la majoria dels casos persones immigrants o en situació de penúria econòmica)*". Aquesta qüestió se regula a l'article 1275 del Codi Civil.

II. *Tràfic il·legal de persones* (art. 318 bis) que permet perseguir situacions de tràfic de persones que no entren en el concepte de "treballador", com menors. La llei castiga a qui, directa o indirectament, promogui, afavoreixi o faciliti el tràfic il·legal o la immigració clandestina de persones des de, en trànsit o amb destinació a Espanya, agreujant-se el delicte si s'ha emprat violència, intimidació, engany, o abusant d'una situació de superioritat o de especial vulnerabilitat de la víctima, o sent la víctima menor d'edat, incapaç o posant en perill la vida, la salut o la integritat de les persones.

III. *Tràfic sexual de persones* com un agreujant del delicte anterior, a l'article 318 bis 2, que seria específic per a les treballadores sexuals.

2. Dret d'Estrangeria

Existeix un article a la Llei Orgànica 4/2000, d'onze de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, l'article 59, que permet a les treballadores sexuals que estan sotmeses a màfies obtenir el permís de residència i de treball si denuncien a les persones que les varen introduir il·legalment en territori espanyol.

Art. 59 LO 4/2000. Col·laboració contra les xarxes organitzades. Requisits dels articles 59 de la LO 4/2000 i 94 del RD 864/2001:

Que hagi travessat la frontera fora dels passos habilitats.
Que no hagi complit la declaració d'entrada.
Se trobi irregularment.
Estigui fent feina sense permís.
Sense documentació.
Amb documentació irregular.

- Per haver estat víctima, perjudicat o testimoni de:

Tràfic il·lícit de éssers humans.
Immigració il·legal.
Tràfic il·lícit de ma d'obra.
Explotació sexual, abusant de la seva necessitat.

- Podrà ser eximit de responsabilitat administrativa i no serà expulsat si:

Denuncia.
Coopera i col·labora amb dades essencials.
Testifica al procés.
Denuncia a les autoritats competents als autors i cooperadors.

- La persona instructora de l'expedient podrà proposar d'ofici l'exempció de la responsabilitat i la no expulsió.

- Si l'Autoritat dicta la resolució eximint-los de responsabilitat, se'ls podrà concedir:

Permís de residència.
Permís de treball i residència.
Facilitar el retorn.

3. Altres articles del Codi Penal que estan relacionats: lesions, detenció il·legal, falsedats documentals i associació il·lícita

A. Lesions: si a més de la coacció, intimidació o amenaces, existeixen pallisses, talls o punxades amb armes blanques o altres mitjans, ens trobarem amb les lesions tipificades als articles 147, 148 i següents del Codi Penal, castigades amb penes variables depenent de les mateixes i que poden ser des de els 6 mesos als 12 anys.

B. Detenció il·legal: article 163 del Codi Penal (el particular que tanqués o detingués a altre, privant-lo de la seva llibertat). La pena estaria compresa entre els 4 i els 10 anys.

C. Falsedats Documentals: delictes de falsedat documental de l'article 392, ja que si l'usuari d'aquest document no l'ha alterat ell directament, sí ha estat cooperador necessari per a la seva alteració, ja que ha proporcionat la seva fotografia o les seves dades de filiació i els doblers que li hagin demanat, sense el requisit del qual el falsificador material no l'hagués realitzat. La pena imposada varia entre els 6 mesos i els tres anys i multa de sis a dotze anys.

D. Associació il·lícita:

- Art. 518 del Codi Penal:
- Art. 515 del Codi Penal: Son punibles associacions il·lícites, tenint tal consideració:

- Les que tinguin per objecte cometre qualche delictes o, després de constituïdes, promoguin la seva comissió, així com les que tinguin per objecte cometre o promoure la comissió de faltes de forma organitzada, coordinada i reiterada.
- Les bandes armades, organitzades o grups terroristes.
- Les que, fins i tot tenint per objecte un fi il·lícit, emprin medis violents o d'alteració o control de la personalitat per la seva consecució.
- Les organitzacions de caràcter paramilitar.
- Les que promoguin la discriminació, l'odi o la violència contra persones, grups o associacions per raó de la seva ideologia, religió o creences, la pertinença dels seus membres o de qualcú d'ells a una ètnia, raça o nació, el seu sexe, orientació sexual, situació familiar, malaltia o minusvalidesa, o incitin a això

4. Ordre Procedimental

La Llei d'Enjudiciament Criminal, a l'article 282 bis) 4 b) disposa que " als efectes assenyalats a l'article, es considerarà com a delinqüència organitzada l'associació de tres o més persones per realitzar, de forma permanent o reiterada, conductes que tinguin com a fi cometre algun dels delictes següents:

b) Delictes relatius a la prostitució prevists en els articles 187 a 189 del Codi Penal.

3.5 Normativa que afecta a les persones que exerceixen la prostitució a l'àmbit autònic

Algunes comunitats autònomes han dictat normes que regulen els locals d'alternació (higiene, infraestructures, etc.). Així també existeix per part d'algunes comunitats autònomes normativa per a la regulació de les zones de la ciutat on es tolera o on es persegueix el treball de les persones que exerceixen la prostitució, sobre tot referit al carrer. Per tant exposarem les normes dels poders públics locals més destacades:

La **Generalitat de Catalunya** va crear una comissió amb la finalitat de dotar de major transparència la situació a Catalunya, estudiant i coordinant les mesures encaminades a la seva regulació, i intentant aconseguir així el respecte dels drets fonamentals de les persones que exerceixen la prostitució. Es va aprovar el Decret 217/2002, dirigit als locals de concurrència pública. Aquest es publica d'acord amb les competències exclusives autonòmiques en matèria d'espectacles públics i activitats recreatives i té dos objectes fonamentals: mantenir l'ordre públic a l'exterior i controlar les mesures higièniques oportunes a l'interior. Queda regulat, tant les distàncies mínimes a escoles i altres establiments similars, els horaris d'obertura i tancament, prohibició d'accés per a menors, mesures pròpies de vigilància, així com a control de malalties. Queden excloses d'aquesta norma els domicilis i les vivendes particulars, no oberts al públic.

A **València** es va adoptar, l'any 2005, el Decret Legislatiu 1/2005, del Consell de la Generalitat, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de Taxes amb l'objecte de gravar la inscripció en el registre de locals o immobles de pública concurrència als que s'hagi concedit autorització específica per l'exercici habitual en els mateixos d'activitats de prostitució.

A la **Comunitat Autònoma d'Extremadura**, l'Institut de la Dona i l'Associació de Drets Humans d'Extremadura han començat una campanya, en setembre, de sensibilització contra el tràfic de dones, encara que no ha hagut cap mesura normativa al respecte.

L'Ajuntament de Madrid des de l'any 2004, està aplicant un Pla contra la Prostitució i l'Explotació Sexual, amb mesures com pressió policial en els llocs on abunda la prostitució al carrer i als barris amb pensions dedicades a aquests fins. A la vegada duu a terme campanyes contra la potencial clientela i en l'atenció social de les dones afectades. A novembre de 2007 enceta la campanya "Tu dinero hace mucho daño. Porque tú pagas existe la prostitución", dirigida a culpabilitzar al clients.

El Instituto **Andaluz** de la Mujer presta acollida i/o atenció social a dones amb problemes de prostitució o en situació de risc d'explotació sexual. Compta amb un telèfon específic d'ajuda a la prostitució.

La Comisión Permanente de la Mujer de la comunitat autònoma de **Castella – la Manxa** va fer una Ponència d'Estudi sobre Prostitució. Després d'un seguir de comparecències i altres activitats realitzades entre maig de 2004 i octubre de 2005, s'establiren unes conclusions i es feren unes recomanacions al Govern espanyol i al Govern de Castella – la Manxa³⁹.

3.6 La prostitució a l'àmbit municipal

El pioner en aquesta matèria ha estat l'**Ajuntament de Bilbao**, que va aprovar una Ordenança Municipal l'any 1999, sobre establiments públics dedicats a la prostitució. La seva característica principal és la regulació de la distància entre els locals de pública concurrència on s'exerceixen la prostitució, exclouent les vivendes privades, amb la finalitat de limitar la densitat d'aquests locals en certes zones. Una altra característica és la regulació de les condicions higiènic-sanitàries de les seves habitacions, saunes i piscines.

En el **municipi de Reus** (Tarragona), com a reacció davant les protestes veïnals, es va implantar, el mes de març de 2007, una mesura de control dels nous clients, que consisteix en la sanció dels conductors que "aparquin malament" a l'autovia voltant al centre turístic. A la notificació de les sancions es fa constar l'intent d'obtenir els serveis d'una prostituta.

L'**Ajuntament de Sevilla** per la seva banda, amb la coordinació de la Delegació municipal de la Dona, ha posat recentment en marxa un Pla integral contra la prostitució, on intervenen diverses delegacions municipals i que comporta, d'entre altres aspectes, sancions per als clients. La metodologia d'aquestes sancions està proposada per la Delegació de Convivència i Seguretat.

El municipi de **Calvià** (Illes Balears), va aprovar l'any 2003, l'Ordenança municipal de Policia i Bon Govern. En els tres primers anys es van produir 56 detencions de prostitutes, essent sancionades les reincidents per falta de "desobediència a l'autoritat". La base jurídica d'aquesta ordenança, és la realització d'una activitat econòmica en la via pública sense llicència municipal.

L'ajuntament de **Barcelona** ha regulat en certs aspectes, la prostitució a peu de carrer, amb caràcter prohibicionista, ja que prohibeix oferir, sol·licitar, negociar o acceptar, directa o indirectament, serveis sexuals retribuïts a l'espai públic, quan aquestes pràctiques exclouin o limitin la compatibilitat dels diferents usos de l'espai públic. Està especialment prohibit per aquesta ordenança l'oferiment, la sol·licitud, la negociació o l'acceptació de serveis sexuals retribuïts a l'espai públic, quan aquests estiguin situats a menys de 200 metres de distància de centres docents, a la vegada que està prohibit mantenir relacions sexuals mitjançant retribució per elles a l'espai públic.

L'Ajuntament de Barcelona compta amb un Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual, de caràcter assistencial per a les prostitutes.

L'**Ajuntament de Madrid** des de l'any 2004, està aplicant un Pla contra la Prostitució i l'Explotació Sexual, amb mesures com pressió policial en els llocs on abunda la prostitució al carrer i als barris amb pensions dedicades a aquests fins. A la vegada duu a terme campanyes contra la potencial clientela i en l'atenció social de les dones afectades.

Al municipi de Palma no existeix una normativa específica relacionada amb la venda, oferiment o acceptació de serveis sexuals a canvi de diner a la via pública. De forma indirecta sí poden incidir dues normatives dirigides a mantenir i tenir cura per a la bona convivència dels espais públics:

- **L'Ordenança municipal de neteja, deixalles i residus sòlids urbans**, de 3 de juny de 2004, estableix al Capítol II del Títol II, les prohibicions d'embrutiment de la ciutat. Més específicament, no es pot llençar a les vies i espais públics o privats de concurrència pública

³⁹ Comisión Permanente de la Mujer (2005). *Informe de la Ponencia de Estudio sobre Prostitución en Castilla-La Mancha*. Albacete: autor. Disponible a http://www.apramp.org/upload/doc69_ponenciaJCCMprostitucion.pdf.

qualsevol tipus de rebuig, deixalla o residu, considerant-ho una infracció lleu amb una sanció que pot anar dels 30 als 300 €.

- Per altre banda, l'**Ordenança municipal per a la protecció del medi ambient contra la contaminació per renous i vibracions** incideix en la bona convivència. Al capítol IV del Títol I especifica que la producció de renous a la via pública, a les zones de pública convivència i en els espais privats tant si són tancats com oberts, s'haurà de mantenir els límits que s'exigeixen a l'Ordenança. Els renous que s'hauran de mantenir limitats, a qualsevol hora del dia consisteixen en:
 - El to excessivament alt de la veu humana o l'activitat directa de les persones: cantar, cridar...
 - Els aparells o instruments musicals.
 - Qualsevol altre aparell susceptible de produir renous superiors als límits establerts en aquesta Ordenança.

L'incompliment de la mateixa constitueix una falta lleu, amb una sanció de fins a 150.25€.

3.7 Les Competències de les diferents administracions sobre la prostitució

Competències estatals

L'Estat té competències exclusives, segons l'article 149.1 de la Constitució, en les següents matèries:

- La regulació de les condicions bàsiques que garanteixin la igualtat de tots els espanyols en l'exercici dels drets i en el compliment dels deures constitucionals.
- Nacionalitat, immigració, emigració, estrangeria i dret d'asil.

Competències CAIB

Existeix un buit legal sobre el tema de la prostitució. Les competències de la comunitat autònoma de les Illes Balears, segons Llei 1/2007, Estatut d'autonomia (article 30) només en parlen, anomenant genèricament la matèria de "les polítiques de gènere".

Competències del municipi de Palma

El Municipi exercirà, segons la Constitució Espanyola, les competències segons estableixin els termes de la legislació de l'Estat i de les Comunitats Autònomes, en les següents matèries:

- Seguretat en llocs públics.
- Prestació de los serveis socials i de promoció i reinserció social.

En el mateix temps, segons la Llei de Bases de Regim Local, especifica com a competències municipals la seguretat als llocs públics, la prestació dels serveis socials i els serveis de neteja viària, recollida i tractaments de residus.

Les competències referents al tema de la prostitució, es limiten per tant, a la possibilitat de legislar la situació dels locals i els límits a l'exercici del tràfic sexual en el carrer.

4. Estratègies d'altres administracions públiques

La prostitució és un tema que han abordat, des de diferents perspectives i posicionaments, altres administracions públiques. A continuació s'exposen uns breus exemples d'estratègies estatals, autonòmiques i municipals.

4.1 Estratègies estatals

En quant a les actuacions de l'Estat espanyol, recentment s'ha aprovat el **Pla Integral contra la tracta d'éssers humans amb fins d'explotació sexual**. Onze ministeris, liderats pel Ministeri d'Igualtat, han treballat en el contingut final del mateix. Persegueix els següents objectius:

- Sensibilitzar a la societat per promoure reaccions de "tolerància zero" contra els actes delictius relacionats contra la tracta d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual.
- Combatre les causes de la tracta mitjançant polítiques actives de cooperació amb els països d'origen i mitjançant mesures preventives a països d'origen, trànsit i destí.
- Desenvolupar mesures des d'una perspectiva integral, en els àmbits judicial, social, educatiu, policial, administratiu i d'immigració, amb la participació de les Organitzacions No Governamentals.
- Assegurar, com a eix central, l'assistència i protecció a les víctimes de la tracta, garantint la protecció dels seus drets i interessos.
- Lluitar decididament contra la tracta d'éssers humans amb fins d'explotació sexual i contra la activa intervenció en el fenomen de traficants i proxenetes.

Algunes mesures que contempla el Pla són:

- assistència lletrada gratuïta i en la seva llengua
- protecció integral a víctimes en situació de estancia irregular
- Reconeixement d'un període de reflexió d'almenys trenta dies perquè les víctimes puguin restablir-se i escapar a la influència dels traficants i/o decidir la seva col·laboració amb les autoritats administratives, policiaques i judicial.
- ajudes econòmiques temporals
- el Govern comptarà amb les associacions per a la gestió i assistència integral de les víctimes i millorarà la formació dels professionals encarregats de detectar el delictes i atendre a les víctimes
- es posaran en marxa campanyes de sensibilització

4.2 Estratègies autonòmiques

En aquest apartat tot just es fa referència al l' experiència basca. L'Emakunde (Institut Basc de la Dona) ja ha fet una recerca exhaustiva sobre actuacions d'administracions públiques en aquest aspecte per ajudar a la seva administració autonòmica a prendre un posicionament vers la prostitució. Tot el procés queda recollit al document **Reflexión estratégica sobre el fenómeno de la prostitución en la CAPV⁴⁰**, realitzat a partir d'una revisió bibliogràfica i documental sobre diferents intervencions desenvolupades a nivell estatal i internacional en relació a la prostitució, de set entrevistes obertes en profunditat a organitzacions socials, quatre grups de discussió dirigits a la ciutadania en general i altres reunions i entrevistes amb persones expertes de l'àrea.

4.3 Estratègies municipals

En aquest apartat es presenten tres quadres que resumeixen les ordenances, les actuacions municipals i els resultats i les reaccions dels municipis de Calvià, Barcelona i Bilbao.

Calvià	
Població (INE 2008): 50.777 habitants.	
<p><i>Ordenança Municipal de Policia i Bon Govern de Calvià. 2003. Darrera reforma en vigor: 23 de juny de 2006.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Se considera que la venda de serveis sexuals al carrer és una activitat econòmica ofertada sense llicència d'activitat i per tant ha de ser prohibida. La normativa no només permet imposar multes a les PEPs, sinó que també, en cas de reiterat incompliment de les advertències municipals (són apercibudes fins a tres vegades), contempla la possibilitat d'acudir a la via penal per un delictes de desobediència a l'autoritat. 	
ACTUACIONS MUNICIPALS	RESULTATS I REACCIONS
<ul style="list-style-type: none"> • Major dotació de Policia Local en el municipi, amb l'objectiu d'incrementar els controls de seguretat, mantenint la Policia de Barri i Seguretat Ciutadana. 	<ul style="list-style-type: none"> • Durant els primers anys es dona una reducció de la prostitució de carrer, a partir de 2008 augmenta (es tramiten més d'un centenar de denúncies).
OBSERVACIONS	
<ul style="list-style-type: none"> • Es pena a la PEP i no al client. • Inexistència d'un pla d'abordatge integral ni de programes de reeducació. 	

⁴⁰ Emakunde. Gobierno Vasco (2007).

Barcelona

Població (INE 2008): 1.615.908 habitants.

Ordenança per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona. 2006.

- Per tal de preservar als menors de l'exhibició de pràctiques d'oferiment o sol·licitud de serveis sexuals al carrer, mantenir la convivència i evitar problemes de viabilitat i prevenir l'explotació de determinats col·lectius. Es prohibeix oferir, sol·licitar o acceptar serveis sexuals retribuïts a l'espai públic quan excloguin o limitin la compatibilitat dels usos de l'espai públic, en especial quan es dugui a terme a menys de 200 m de centres docents o educatius. És especialment prohibit mantenir relacions sexuals, mitjançant retribució, a l'espai públic.

ACTUACIONS MUNICIPALS

- Acord del Consell Plenari adoptat el 23-12-05, a la Carta Municipal de Barcelona, aprovada per la Llei 22/1998 de 30 de desembre.
- La normativa va acompanyada d'un Pla d'Abordatge Integral del Treball Sexual.

RESULTATS I REACCIONS

- El nombre de dones ateses és limitat (329 a 2008), però el servei es va consolidant i s'aprofundeix en el treball en xarxa.
- Es segueix exercint la prostitució a zones de la ciutat: la prohibició provoca una mobilitat a altres carrers, la qual cosa no implica una disminució de dit fenomen.

OBSERVACIONS

- El Pla d'Abordatge Integral del Treball Sexual contempla un servei d'atenció i mediació al carrer, un servei de recol·locació laboral, servei d'acollida – pisos pont, el treball en xarxa i la col·laboració institucional (municipal i d'altres administracions).

Bilbao

Població (INE 2008): 353.340 habitants.

Continguda a l'*Ordenança Local sobre establiments públics dedicats a la prostitució*. En vigor des de l'any 2000.

- El fenomen de la prostitució es regula des d'un punt de vista urbanístic, impedit l'existència de locals d'alterne a una distància inferior a 500 metres. Es regulen els locals on s'exerceix la prostitució, exigint el compliment de mesures higiènic-sanitàries.

ACTUACIONS MUNICIPALS

- Major dotació de Policia Local a les zones amb major existència del fenomen de la prostitució.
- Rigorosos controls d'alcoholèmies, estupefacients, assegurances dels vehicles, etc.

RESULTATS I REACCIONS

- Es tancaren 25 locals.
- Es va voler dotar l'ordenança d'una doble vessant: seguretat ciutadana i situació de les PEP.
- Els controls a vehicles han reduït la clientela però no el nombre de PEP.
- La persecució ha provocat que les PEP es traslladin de barri, generalment a l'extraradi.

OBSERVACIONS

- A 2008, a petició dels veïnats/ades de les zones afectades, s'inicià la redacció d'una nova ordenança per combatre la prostitució de carrer. No obstant això, l'ordenança va ser paralitzada per falta d'acord polític i pressió de les pròpies PEP.

5. Estratègies del municipi de Palma

5.1 Normativa, actuacions municipals i resultats

A l'íguat que s'ha fet amb els municipis de Calvià, Barcelona i Bilbao, es presenta un quadre resum referent a la normativa, les actuacions municipals i resultats obtinguts al municipi de Palma. A apartats següents es desenvolupa més extensament la tasca concreta que desenvolupen les entitats (públiques o de gestió privada) envers l'atenció a la prostitució.

Palma	
Població (INE 2008): 396.570 habitants.	
<p><i>Ordenança de neteja, deixalles i residus sòlids urbans (29 d'abril de 2004) i Ordenança per a la protecció del medi ambient contra la contaminació per renous i vibracions (19 juliol 1995).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Aquestes ordenances incideixen indirectament en aquest fenomen, regulant aspectes de neteja i renous.</i> 	
ACTUACIONS MUNICIPALS	RESULTATS I REACCIONS
<ul style="list-style-type: none"> • Dispositiu de la Policia Local per dificultar l'apropament del client a les PEP. • Creació d'una comissió de treball amb participació de diferents àrees municipals i altres entitats que treballen amb PEPs per fer una proposta conjunta a l'Equip de Govern. • Estudi de prostitució nocturna de carrer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Intensificació dels controls d'alcoholèmia, drogues i assegurances als vehicles de la zona on s'exerceix la prostitució. • Segons la Policia Local, ha disminuït el nombre de queixes dels veïnats/ades durant les hores en les quals es col·loquen els cons (resultat no quantificat).
OBSERVACIONS	
<ul style="list-style-type: none"> • La Regidoria d'Educació, Igualtat i Drets Cívics participa del Grup d'Estudi Permanent sobre la Prostitució a les Illes Balears (GEPiB). 	

5.2 Entitats que treballen amb prostitució a Palma

Hi ha diverses entitats (públiques i privades) que treballen en el camp de la prostitució al nostre territori. A continuació es fa una relació de dites entitats:

- Administració pública:

Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social de la UIB
Institut Balear de la Dona
Conselleria d'Afers Socials
Àrea d'Educació, Igualtat i Drets Cívics. Ajuntament de Palma
Àrea de Benestar Social, Participació i Cultura. Ajuntament de Palma.
Policia Local de Palma
Guàrdia Civil

- Entitats de gestió privada:

Metges del Món
Adoratius Esclaves del Santíssim Sacrament i de la Caritat
Hermanas Oblatas del Santísimo Redentor
ALAS (Associació de Lluita Anti-Sida de les Illes Balears)
Creu Roja

Encara que cadascuna d'elles hi treballa a àmbits diferents, moltes d'elles estan agrupades en el Grup d'Estudi Permanent sobre la Prostitució de les Illes Balears (GEPIB).

5.3 Àmbits d'actuació i cobertura de les persones que exerceixen la prostitució

A partir de la informació recollida a l'apartat anterior, es relaciona els àmbits d'actuació amb la seva cobertura. Cal seguir treballant en aquest mapa en dues direccions: per una part, incloure els serveis i programes normalitzats que poden donar cobertura; per altra, acabar de definir quins àmbits queden desprotegits per poder actuar conseqüentment⁴¹. Els àmbits de cobertura contemplats són:

- Informació general i atenció directa
- Prevenció
- Sanitari
- Assistencial
- Jurídico-legal
- Inserció social
- Inserció laboral
- Sensibilització
- Formació/Educatiu
- Diagnosi
- Apoderament
- Seguretat ciutadana
- Convivència ciutadana

⁴¹ A partir de les tasques fetes per la Comissió de Treball, es preveu la cobertura de molts dels àmbits que es contemplen en aquest capítol.

Quadre 3: àmbits d'actuació, situació detectada i cobertura.

Àmbits d'actuació	Situació detectada	Cobertura
<p>Informació general i atenció directa</p>	<p>→ Des de la mateixa Area de Benestar Social, Participació i Cultura es comunica la dificultat de detecció de casos, que impossibilita fer plans individualitzats d'atenció. → No existeix un servei específic (un telèfon d'ajuda, per exemple) que les PEPs identifiquin com a propi per fer-ne demandes de qualsevol tema, des d'informació general o jurídica a salut, inserció social, seguretat, etc.</p>	<p>ÀREA DE BENESTAR SOCIAL, PARTICIPACIÓ I CULTURA. AJUNTAMENT DE PALMA Treball social individual i familiar Treball social grupal i comunitari Catàleg de prevenció i TSIC dels CMSS HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSSIMO REDENTOR Casal Petit. Acompanyament (gestions de documentació, entrevistes amb altres recursos, hospital...) Treball de carrer per donar a conèixer el recurs a les dones i apropar-se al seu context. METGES DEL MÓN Activitats d'acostament a les PEPs al carrer i als punts tancats per potenciar la utilització del CASSPEP Assessorament, derivacions, acompanyaments, suport, etc. relacionats amb empadronament, targeta sanitària, serveis socials, gestió de documentació, recerca de treball, formació, educació, activitats diverses i altres aspectes de foment de l'autonomia personal. CREU ROJA Atenció a prostitució en espais tancats (clubs i pisos). Derivació a serveis normalitzats si la diagnosi ho recomana. POLICIA LOCAL Informació in situ i derivació quan es considera oportú.</p>

Àmbits d'actuació	Situació detectada	Cobertura
Prevenció	→ Les persones susceptibles d'iniciar-se al món de la prostitució no tenen molts referents d'atenció per evitar-ho. Les que ja hi treballen, tenen perill de cronificar la seva situació.	<p>HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSSIMO REDENTOR Casal Petit. Atenen tant a dones que exerceixen la prostitució (preferentment al carrer) com d'altres en perill de fer-ho. Prestacions econòmiques i socials per prevenir processos cronificats.</p> <p>METGES DEL MÓN Reducció de danys i riscos de l'exercici de la prostitució. Distribució de material preventiu i informatiu mitjançant atenció al centre fix i desplaçament amb una unitat mòbil a punts de prostitució de carrer, clus i altres punts tancats. Promoció de la salut, educació per la salut tant individual com grupal, counselling, educació d'iguals, activitats de prevenció d'infeccions de transmissió sexual.</p> <p>CREU ROJA Elaboració, impressió i repartiment d'un quadern guia sobre ETS, seguretat, salut mental... Lliurament de material preventiu a locals tancats (kits) i informació. Promoció de l'autoatenció, pels riscos en salut mental que pot comportar l'exercici de la prostitució (estrés, depressió...).</p>

Àmbits d'actuació	Situació detectada	Cobertura
Sanitari	<p>→ L'aspecte sanitari tal vegada és el que té una major cobertura, gràcies a la important tasca de les entitats que hi treballen i a l'esforç que fan per apropar-se a les PEPs allà on exerceixen la seva activitat. Tot i així, l'aspecte sanitari és fonamental en qualsevol acció que es dugui a terme amb PEPs, de manera que cal seguir treballant en aquesta línia i atenent a les demandes dels professionals que hi treballen en primera línia.</p>	<p>METGES DEL MÓN Activitats de diagnòstic i millorar del tractament de malalties o infeccions de transmissió sexual Activitats de promoció de la salut: acollida i dispensació de material preventiu i informatiu, acostaments i reducció de danys i riscos des d'una unitat mòbil, informació general sobre temes sanitaris i canalitzant als recursos socials i sanitaris normalitzats. Promoció i educació per a la salut, mitjançant la dispensació de material preventiu gratuït i realització d'anàlitzes i test ràpid de VIH/SIDA.</p> <p>HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSSIMO REDENTOR Casal Petit. Intervenció socio sanitària.</p> <p>AJUNTAMENT DE PALMA SADIF. Tenen un programa d'intervenció psicològica.</p> <p>ADORATRIUS Suport psicològic.</p> <p>CREU ROJA Distribució de kits de prevenció a locals d'alterne.</p>
Assistencial	<p>→ Les PEPs que desitgen assistència tenen on acudir. Els problemes són:</p> <ul style="list-style-type: none"> - En ocasions, no saben on acudir. - En aquelles ocasions en que es troben coaccionades per màfies o proxenetes, no tenen l'oportunitat de demanar ajuda. - L'assistència pot solventar algunes mancances econòmiques. La pregunta és: són suficients per permetre'ls que abandonin l'exercici de la prostitució? 	<p>HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSSIMO REDENTOR Casal Petit. Intervenció al domicili, prestacions socials.</p> <p>ADORATRIUS Allotjament a dones víctimes del tràfic de persones</p> <p>AJUNTAMENT DE PALMA Programa d'acollida (SADIF)</p> <p>CREU ROJA UMES (unitat mòbil d'emergència social). Servei no específic per a PEPs.</p>

Àmbits d'actuació	Situació detectada	Cobertura
Jurídic-legal	<p>→ No existeix un servei específic d'informació jurídic-legal d'atenció a les PEPs. Es fa imprescindible perquè moltes dones tenen vulnerats els seus drets més elementals i, o bé desconeixen quina cobertura els hi dóna la llei, no saben com canalitzar les seves demandes o no confien en el sistema policial i legal que els hi dóna cobertura.</p> <p>→ Per altra banda, la condició de clandestinitat d'algunes dones immigrants acaba convertint-se en un dels motius que aboca a les dones a la prostitució. Conèixer els canals legals de normalització podria impedir-ho en ocasions.</p>	<p>METGES DEL MÓN Informació de primera mà sobre drets i deures socio-sanitaris i legislació referent a prostitució, explotació sexual i violència de gènere a l'Estat espanyol i recursos existents a la comunitat.</p>
Inserció social	<p>→ El caràcter cíclic de la nostra economia també afecta a les PEPs que dirigeixen la seva activitat al turisme i als treballadors que fan feina al sector durant l'època turística. Així, moltes PEPs només estan de pas al nostre territori, dificultant sobremanera la seva inserció a xarxes d'autoajuda, incrementant el seu aïllament social. En aquestes circumstàncies, l'atenció individualitzada i l'elaboració d'itineraris d'inserció per part de serveis d'atenció directa es fa pràcticament impossible.</p> <p>→ En contextos no turístics també es dóna aquesta alta mobilitat, tal vegada com a estratègia de proxenetes i màfies. El "sistema de plaça" (rotació cada 21 dies de les PEPs a altres localitats, coincidint els trasllats amb el cicle menstrual) és un exemple.</p>	<p>HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSSIMO REDENTOR Casal Petit. Atenció psicosocial, a dones en situació de prostitució o en risc de fer-ho. Inserció social mitjançant la participació de forma regular a un grup.</p> <p>METGES DEL MÓN Activitats de millora del diagnòstic social i psicològic per a la inserció social i sanitària de les persones que exerceixen la prostitució.</p> <p>ADORATRIUS Suport social</p>
Inserció laboral	<p>→ Les motivacions que portaren a les dones a exercir la prostitució s'intensifiquen a mesura que augmenta el temps que hi dediquen i amb la estigmatització en la que cauen. Un possible model teòric-pràctic per abordar aquest tema des és el model d'intervenció d'Etapes del Canvi (veure a l'annex quines són les dimensions i les etapes de canvi proposades per aquest model d'intervenció).</p>	<p>INSTITUT BALEAR DE LA DONA i OBLATES DEL SANTÍSSIM REDEMPTOR (gestió) Pis tutelat Lausana. Conveniat amb l'IBAVI. Ofereix acollida i allotjament a dones que vulguin allunyar-se del context de la prostitució i per a dones víctimes d'explotació social. Es dóna atenció social, psicològica i emocional, foment de l'autonomia i del desenvolupament personal i processos d'inserció laboral i social.</p> <p>HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSSIMO REDENTOR Casal Petit. Orientació laboral, i formació pre-laboral a dones en situació de prostitució o en risc de fer-ho.</p>

Àmbits d'actuació	Situació detectada	Cobertura
Sensibilització	<p>→ La sensibilització vers a la població general està molt dirigida cap a posicionaments en contra del tràfic de persones. La sensibilització vers la situació real de les prostitutes que tenim a prop va dirigida més aviat a professionals i persones ja a priori interessades en el tema.</p> <p>→ Els i les professionals de serveis d'atenció requereixen una major formació específica sobre el fenomen de la prostitució.</p> <p>→ Com a tònica general, els mitjans de comunicació de prestigi de l'Estat espanyol obtenen beneficis molt importants a causa de la publicació d'anuncis classificats. No s'ha de pensar que això és inevitable: a la resta de països europeus, els diaris de qualitat no inclouen aquest tipus d'anuncis.</p>	<p>METGES DEL MÓN Accions de sensibilització social, denúncia i interpel·lació dirigides a facilitar la integració en la comunitat dels col·lectius de PEPs.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exposició tracta i tràfic internacional de persones amb fins d'explotació sexual - Curs a la Universitat Oberta d'Estiu - II Congrés Virtual sobre prostitució - Participació a taules rodones, jornades, conferències, cursos, grups de treball... - Publicacions - Presència a mitjans de comunicació. - Programa d'atenció socio sanitària a persones que exerceixen la prostitució. <p>HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSSIMO REDENTOR Casal Petit. Participen a xerrades, taules rodones o actes en els quals es demana la participació del casal per donar a conèixer els recursos. Amb el seu voluntariat, aborden el tema des de la perspectiva de la sensibilització social i perquè desenvolupin tasques a posteriori com a agents de sensibilització.</p> <p>GRUP PERMANENT D'ESTUDI SOBRE LA PROSTITUCIÓ DE LES ILLES BALEARS En consonància amb la Conselleria d'Afers Socials, es preveuen tasques de sensibilització dirigides a grups de professionals i a la població general, així com amb els mitjans de comunicació.</p>
Formació/Educatiu	<p>→ La formació sol estar derivada a altres serveis normalitzats, opció que probablement ajuda a la lluitar contra l'estigmatització de les PEPs.</p>	<p>HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSSIMO REDENTOR Casal Petit. Classes d'alfabetització i d'espanyol per a dones prostitutes. CREU ROJA Formació específica: salut, recursos, etc. GRUP PERMANENT D'ESTUDI SOBRE LA PROSTITUCIÓ DE LES ILLES BALEARS Es preveuen accions formatives dirigides específicament a professionals.</p>

Àmbits d'actuació	Situació detectada	Cobertura
Diagnosi	<p>→ El Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social de la UIB és un referent indiscutible de la situació de la prostitució a les Illes Balears.</p> <p>→ Les altres entitats que hi treballen en l'atenció a la prostitució, tot i que no tenen com a finalitat fer-ne una diagnosi, proporcionen una informació molt valuosa per conèixer la situació dels seus usuaris i usuàries.</p> <p>→ Per una diagnosi més completa caldria obtenir informació sobre aspectes tals com: prostitució al carrer; demandes de les PEPs; grau de cobertura dels drets bàsics de les PEPs; pes del turisme a l'exercici de la prostitució al nostre entorn; penetració de les màfies.</p>	<p>GRUP D'INVESTIGACIÓ I FORMACIÓ EDUCATIVA I SOCIAL DE LA UIB Multitud de diagnosi i publicacions centrades en el pes econòmic de la prostitució, situació de les PEPs a locals tancats, entre altres. Realització de cursos.</p> <p>GRUP PERMANENT D'ESTUDI SOBRE LA PROSTITUCIÓ DE LES ILLES BALEARS Organització de cursos i trobades tipus II Congrés Virtual. Prostitució: regularització de la prostitució i drets humans. Diagnosi</p>
Apoderament	<p>→ Moltes PEPs han perdut l'autonomia com a persones. Alliberar-les de les màfies, proxenetes, imperatius econòmics i l'estigmatització social es fa necessari perquè tornin a ser elles qui decideixin per elles mateixes.</p>	<p>HERMANAS OBLATAS DEL SANTÍSSIMO REDENTOR Casal Petit. Acompanyament (gestions de documentació, entrevistes amb altres recursos, hospital...) METGES DEL MÓN Acompanyament, assessorament, derivacions, relacionats amb diferents aspectes de foment de l'autonomia personal.</p>
Seguretat ciutadana	<p>→ Les màfies de tracta de persones existeixen, també a Palma. Cal fer visible aquesta realitat per posar mesures efectives encaminades a la seva eradicació, si més no, al nostre territori.</p>	<p>POLICIA LOCAL, POLICIA NACIONAL I GUÀRDIA CIVIL Treballen per la seguretat ciutadana en la mesura que ho permeten les seves competències.</p>
Convivència ciutadana	<p>→ Els ciutadans veuen amb recel que hi hagi PEPs buscant clients –i fins i tot exercint- en les immediacions dels seus domicilis. Per altra banda, l'exercici de la prostitució al carrer no és una bona carta de presentació de qualsevol ciutat, i menys d'una dirigida al turisme com és Palma. Tot i així, qualsevol acció municipal que només vagi dirigida a treure a les PEPs del carrer ha de prioritzar la seva seguretat, donada la perspectiva de gènere i de drets humans que s'ha volgut donar en aquest informe i que ha d'orientar totes les actuacions municipals que es realitzin en la matèria.</p>	<p>POLICIA LOCAL Vetllen pel compliment de les ordenances municipals. En ocasions, intervenen en conflictes amb els veïnats o entre les mateixes PEPs o persones vinculades a elles.</p>

Segona part: Comissió de treball municipal

6. Comissió de treball municipal

6.1 Procés de treball

La redacció d'una proposta que incorporés els diversos punts de vista i que intentés arribar a un màxim consens requeria un sobre esforç per part de tothom. Per poder-ho aconseguir, es va decidir contractar a una experta en treball grupal per tal de conduir les reunions, de manera que totes les entitats treballassin en un pla horitzontal. Na Toña Pou fou la persona seleccionada.

A partir de les indicacions de l'experta, es va decidir convocar tres reunions, que finalment foren quatre. Aquestes tingueren lloc entre el mes de desembre de 2008 i febrer de 2009 al centre social Flassaders, en horari de tarda, per tal de facilitar l'assistència d'algun representant de Policia Local.

Es va optar per reunir a personal polític i tècnic per tal d'agilitzar els processos de treball, doncs proposar un posicionament de l'Ajuntament en un tema tan controvertit com la prostitució que, a més a més, estigués fonamentat en la realitat del dia a dia requereix de la implicació d'ambdós equips de professionals. Aquesta metodologia de treball va ser molt ben rebuda per pràcticament totes les persones participants.

Hi participaren activament entitats en aquest procés:

Entitats municipals	Àrea d'Educació, Igualtat i Drets Cívics
	Àrea delegada de Seguretat Ciutadana / Policia Local
	Àrea delegada de Sanitat.
	Àrea de Benestar Social.
Altres entitats públiques	Institut Balear de la Dona.
	Universitat de les Illes Balears.
Entitats privades	Casal Petit.
	Adoratrius. Projecte Pont Esperança.
	Metges del Món.
	Creu Roja

Amb algunes excepcions, hi participaren dues persones de cadascuna de les entitats municipals (un càrrec polític i un tècnic), i una de la resta d'entitats.

El treball s'estructurà en quatre sessions, el contingut principal de les quals fou el següent:

- Primera sessió. 10-12-08. L'objectiu d'aquesta primera sessió, a més a més de presentar a les persones participants, era posar damunt la taula els objectius, les accions i els resultats de cadascuna de les àrees d'actuació implicades. El quadre 4 resumeix els resultats d'aquesta feina per a les àrees de seguretat ciutadana, institucions públiques, sanitat i atenció directa.
- Segona sessió. 16-12-08. Es fa una dinàmica de rol per aportar les veus d'aquells actors implicats que no es troben representats a les sessions: PEPs de carrer, PEPs de local, veïns, clients i empresariat de locals d'alterne. Es busquen els punts de trobada i les diferències.

- Tercera sessió. 13-1-09. Cadascuna de les entitats ha treballat per identificar els principals reptes. Es realitza un mapa de coincidències i no coincidències a partir de les aportacions de tots els grups, que reproduïm al quadre 5.
- Quarta sessió. 4-2-09. El grup treballa en la definició d'una visió i uns reptes conjunts. A partir de la síntesi de les aportacions que realitza la conductora del grup, l'equip tècnic de l'Àrea d'Educació, Igualtat i Drets Cívics redacta la visió, els reptes i els projectes que en sortiran d'aquests, recollits al següent capítol 6, de principals conclusions.

6.2 Demandes

També en aquesta darrera sessió les diferents entitats feren una sèrie de demandes a la resta. S'inclouen a continuació les que es feren a les entitats municipals:

- Àrea delegada de Salut:
 - Que amplii els recursos relacionats amb la formació afectivo-sexual (IBD)
 - Participació en tallers afectivo-sexuals (Metges del Món).
- Àrea delegada de Seguretat Ciutadana / Policia Local:
 - Que facin formació policial a l'àrea de prostitució (IBD).
 - Que doni informació sobre les necessitats sanitàries de les dones (Àrea delegada de Salut).
 - Que realitzi un mapa de prostitució (Metges del Món).
 - Coneixement de la realitat de les dones (Casal Petit).
 - Comptar amb les entitats a l'hora de prendre mesures que influeixin a les dones (Casal Petit).
- Àrea d'Educació, Igualtat i Drets Cívics
 - Mantenir la coordinació amb el Grup Permanent d'Estudis de la Prostitució de les Illes Balears, GEPPIB. (IBD).
 - Campanya de sensibilització (Àrea delegada de Salut).
 - Sensibilització i que centralitzin l'observatori sobre prostitució (Metges del Món).
 - Col·laboració oberta i quan es necessitin dades i estudis (UIB).
 - Més campanyes de sensibilització i programes concrets reals nocturns d'assistència a les prostitutes (Policia Local).
 - Juntament amb l'IBD, demanen que segueixin mantenint econòmicament els projectes que es desenvolupen i que es mantingui la coordinació quan es proposin mesures per abordar el tema de la prostitució (Casal Petit).
- Àrea de Benestar Social
 - Que s'incorpori al GEPPIB (IBD).
 - Recursos, atenció social i formació laboral (Metges del Món).
 - Que continuï amb la tasca que s'està realitzant en el grup. Possibilitat d'establir línies de finançament (Creu Roja).
 - Col·laboració en totes les actuacions que es realitzin amb prostitutes (Policia Local).

Una demanda comú per a totes les entitats és que se segueixi participant del treball en grup. Una demanda de Policia Local per a totes les entitats és que aquest cos es troba tot sol a la nit, i demana un treball coordinat amb les entitats que treballen de nit.

6.3 Objectius i resultats previs

Quadre 4: objectius i resultats previs⁴²

Seguretat ciutadana	
Objectius	Resultats
No eliminar la prostitució, però sí reducció a la zona. (perquè es vagin a un altres lloc o perquè abandonin l'exercici)	Reducció de presència de prostitutes de 0:00h a 5:00 h (els clients no s'aturen). (De 25 a 5 després de l'operatiu, i tant en temps diurn com norcturn).
Millorar la convivència (eliminar las queixes veïnals). Això comporta donar més protecció a les PEPs)	Reducció de queixes veïnals (50%). Efectes colaterals: <ul style="list-style-type: none"> - increment detencions per seguretat tràfic 50%. - Increment detencions violència de gènere –agressió a prostitutes (20%) - Increment detencions tràfic de drogues (20% sobre la zona) Augmenta la sensació de seguretat. No es reben tantes trucades. Eliminació total de queixes veïnals (no s'ha aconseguit del tot)
Conscienciar a l'administració i societat que no és només un problema policial. Implicar a altres actors	No s'ha aconseguit l'actuació d'altres actors ni col·lectiva ni individual. No s'ha pogut oferir alternatives a les prostitutes. A més, elles se senten molestes perquè tenen moltes dificultats per contactar amb clients.
Delimitació de les PEP (cens)	Delimitació físico-espacial-temporal. Bastante delimitada la zona de Porta de Sant Antoni (mediante técnicas de tráfico)
-	Realització cens diurn/noctur de prostitució de carrer
Observacions	
<p>Entitats: Àrea Delegada de Seguretat Ciutadana. Policia Local.</p> <p>Les queixes no resoltes deriven al defensor del ciutadà, o al defensor del poble.</p> <p>El perfil és el de persones que realitzen queixes és el de persones que viuen per la zona d'Avingudes on s'exerceix la prostitució: persones de mitjana edat, amb fills, que arriben tard a casa. Les queixes són diverses: renous de cotxos i claxon, deixalles, jeringues, persones que fan les seves necessitats als portals i/o que exerceixen allà mateix... Segons la Policia Local, els veïns i veïnes se senten abandonats.</p> <p>Es realitzen accions conjuntes amb Policia Nacional, principalment relacionades amb estrangeria. Només actuen, però, si hi ha explotació i si aquesta és acreditable, una verdadera dificultat.</p> <p>S'anota que la policia només actua quan s'afecta a la convivència. Per motius legals, les seves actuacions sempre són indirectes.</p>	

⁴² En vermell apareixen els aspectes que han tingut un bons resultats. En verd apareixen aquells que no han donat encara resultats idonis.

Educació, igualtat i drets cívics. Diagnosi. ("institucional")	
Objectius	Resultats
Investigació i anàlisi del fenomen	Informe situació prostitució a Palma , instrument de recolzament a altres accions, com ara el grup de treball polític-tècnic
Creació de debat (mitjançant recursos formatius, jornades, investigacions, participació a Grup de Treball Permanent sobre Prostitució, entre d'altres).	Debats efímers.
Tenir una unió de posicionament, una opinió política formada a nivell local	Manca de posicionament unitari
Creació de serveis	Pis Lausana , d'acollida i allotjament a dones que vulguin allunyar-se del context de la prostitució i per a dones víctimes d'explotació sexual
Recolzament a institucions	Ajudes econòmiques a entitats que fan atenció directa (Creu Roja, Metges del Món, etc.).
Coordinació	Creació comissió polític-tècnica Manca un Pla d'Igualtat autonòmic que reculli el tema de la prostitució. No pla estratègic.
Observacions	
<p>Entitats: IBD, Àrea d'Educació, Igualtat i Drets Cívics. El Pla d'Igualtat autonòmic és de fa tres anys. Els objectius que es marquen ara són línies sense punts de connexió, no formen part d'un pla estratègic. Dificultat de fer diagnòstics sobre el fenomen. Es planteja al grup el perquè no se sol incorporar l'opinió de les PEPs als estudis ni a les accions que es desenvolupen. Cal que les interaccions es connectin amb el receptor.</p>	

Sanitat	
Objectius	Resultats
Promoció de la salut a infància, adolescència i població general	Realització de tres nous tallers educatius formació afectivo-sexual més un a centre penitenciari Assessorament per a la tramitació de targeta sanitària i empadronament amb finalitat de normalització.
Prevenió	Concessió de subvencions a 2008 a associacions que treballen en la prevenció d'ETS. Dotació d'habilitats de salut socials amb tallers regulars.
Reducció de danys	Campanyes de sensibilització i repartiment de material de prevenció (4 dies) Atenció a PEP de forma regular Atenció continuada per a la prevenció del VIH (punt d'atenció previst).
Formació	Formació del voluntariat que intervé amb les PEPs i formació de parells (dones que exerceixen repliquen aquesta formació en companyes)
Sensibilització (mobilització social) i incidència política.	Pressió política. Sensibilització i mobilització social. Estan encara en els inicis.
Arribar a les dones que actualment no reben assistència (consciència de que actualment només reben atenció les dones que es troben en "millor" situació).	Exploració i investigació (missions exploratòries).
Observacions	
Entitats: Àrea de Sanitat de l'Ajuntament, Metges del Món Des de l'Àrea de Salut de l'ajuntament no es fa promoció de la salut entre persones que ja exerceixen la prostitució. Metges del Món: necessitat de coordinar-se amb Creu Roja per no solapar-se (ho fan actualment).	

Atenció directa	
Objectius	Resultats
Inserció sociolaboral	Inserir laboral Poques sortides laborals. Dificultats agreujades per la crisi i pel perfil de moltes d'elles (falta d'habilitats socials, formació, dinàmiques)
Assessorar, informar, derivar a altres projectes.	"Trabajo en red enredado" . Quan deriven, desconeixen si han anat o no a aquells serveis, de manera que és difícil avaluar si funciona o no el servei. Necessitat de treball en xarxa, de sistematitzar.
-	Les dones coneixen i acudeixen al servei
-	Coordinar diferents serveis
Acollir a dones víctimes de tràfic i fer de pont per portar-les a altres llocs.	Acollir a dones víctimes de tràfic Pràcticament no es realitza mai perquè no hi ha denúncies de dones
Integració intercultural	Tallers de trobada d'integració intercultural
Observacions	
Entitats: Casal Petit, Creu Roja, Adoratius	

6.4 Coincidències i no coincidències entre els reptes de les entitats

Quadre 5: coincidències i no coincidències entre els reptes de les entitats					
Metges del Món	Àrea d'Igualtat	Creu Roja	Àrea de Sanitat	Casal Petit	Adoratius
Coincidències					
Crear uns serveis integrals d'assistència centrats en salut mental i en alternatives laborals i formació per al treball.	Potenciar la coordinació d'esforços i treball en xarxa	Xarxa de serveis coordinada i específica que inclueixi el treball en xarxa	Treball en xarxa. Atenció integral. Ofereixen formació afectivo-sexual.	Treball en xarxa.	Importancia de trabajo en red y de intercambio de información: se pierde tiempo en hacer proyectos e innovar, intercambiar información.
	Donar informació que ajudi a definir posicionaments i accions concretes a nivell municipal.	Realització d'un informe anual de diagnosi, que permeti millorar les actuacions. Crear mecanismes per cobrir demandes perfilades mitjançant la diagnosi.			Análisis de la realidad.
	Fomentar alternatives vitals a PEPs	Creació de mecanismes de recolzament a la dona que decideixi abandonar		Alternatives reals perquè les dones que vulguin deixar la prostitució puguin fer-ho	
Campanya "tolerància 0 a l'explotació sexual", dirigida a tota la ciutadania.			Campanya de sensibilització: havien començat enguany amb població escolar.		Sensibilización a población en general.
	Donar recolzament a altres entitats		Suport a entitats.		
No coincidències					
Adaptar el Pla Integral al context autonòmic i local					
Campanya extensa de formació afectivo-sexual					
Redacció d'un protocol d'ajuda a les víctimes					
		Eliminació de publicitat del comerç sexual.			
				No represió i que les dones que vulguin exercir tinguin lloc on fer-ho.	

7. Principals conclusions de la Comissió de Treball municipal

A continuació es presenta la visió, els reptes i els principals projectes que han resultat del treball conjunt.

7.1 Visió

La prostitució és fruit de la desigualtat de gènere i de l'exclusió social. Volem fer de Palma una ciutat on les persones que exerceixen la prostitució tinguin garantit l'accés als recursos adients per poder desenvolupar alternatives vitals; on es col·labori en la persecució de la tracta. Tot això en un marc de convivència i integració ciutadana, de manera que disminueixi progressivament l'exercici de la prostitució.

7.2 Reptes

1. Tenir un mapa de les necessitats i recursos necessaris i ja existents per a les persones que exerceixen la prostitució, en el qual s'incorpori l'opinió d'aquestes mateixes persones.
2. Foment del treball en xarxa amb l'objectiu de rentabilitzar esforços i millorar les xarxes d'atenció.
3. Donar suport econòmic i tècnic a les entitats perquè puguin donar una atenció específica a les persones que exerceixen la prostitució.
4. Fomentar alternatives vitals i reals perquè les persones que vulguin deixar la prostitució puguin fer-ho.
5. Incorporar a les convocatòries de cooperació internacional projectes de cooperació internacional de desenvolupament amb perspectiva de gènere i drets humans enfocats a disminuir als països d'origen els casos de tracta.
6. Sensibilitzar a la població general mitjançant programes i recursos ja existents.
7. Promoure la convivència i el civisme entre els actors implicats: ciutadania, persones que exerceixen la prostitució i entitats.

7.3 Projectes

Quadre 6: RESUM DE PROJECTES

REPTES	PROJECTES
<p>Tenir un mapa de les necessitats i recursos necessaris i ja existents per a les persones que exerceixen la prostitució, en el qual s'incorpori l'opinió d'aquestes mateixes persones.</p>	<p>Realització d'una diagnosi inicial sobre l'exercici de la prostitució a la zona d'Avingudes de Palma (col·laboració amb Casal Petit). Realització d'una diagnosi anual sobre la situació de l'exercici de la prostitució a Palma.</p>
<p>Foment del treball en xarxa amb l'objectiu de rentabilitzar esforços i millorar les xarxes d'atenció.</p>	<p>Donar continuïtat a l'espai creat a la Comissió de Treball. Continuar amb la participació al Grup d'Estudi Permanent sobre la Prostitució a les Illes Balears (GEPPIB). Redacció i posada en marxa d'un protocol d'atenció a les PEPs i d'actuació per a situacions de risc social.</p>
<p>Donar suport econòmic i tècnic a les entitats perquè puguin donar una atenció específica a les persones que exerceixen la prostitució.</p>	<p>Convocatòria de subvencions de l'Àrea d'Educació, Igualtat i Drets Cívics.</p>
<p>Fomentar alternatives vitals i reals perquè les persones que vulguin deixar la prostitució puguin fer-ho.</p>	<p>Establir contactes amb entitats relacionades (IMFOF, Deixalles, SOIB, Ateneu Alcari, etc.) i donar suport econòmic.</p>
<p>Col·laborar amb les entitats que treballen per a la disminució dels casos de tracta als països d'origen.</p>	<p>Incorporar a les convocatòries de cooperació internacional projectes de cooperació internacional de desenvolupament amb perspectiva de gènere i drets humans enfocats a disminuir als països d'origen els casos de tracta.</p>
<p>Sensibilitzar a la població general mitjançant programes i recursos ja existents.</p>	<p>Incloure la temàtica als cursos de Salut Afectivo-sexual (Àrea de Sanitat), de Palma Ciutat Educativa i de Flassaders.</p>
<p>Promoure la convivència i el civisme entre els actors implicats: ciutadania, persones que exerceixen la prostitució i entitats.</p>	<p>Atenció a queixes fonamentades de la ciutadania per les vies reglamentàries. Instruir denúncies i vehicular les queixes ciutadanes. Plantejar una revisió de les Ordenances municipals. Intervenció socio-educativa amb PEP de carrer.</p>

Annexos

Annexos

S'inclouen tres annexos que s'han considerat interessants tenir en compte en aquesta aproximació del fenomen de la prostitució al municipi de Palma.

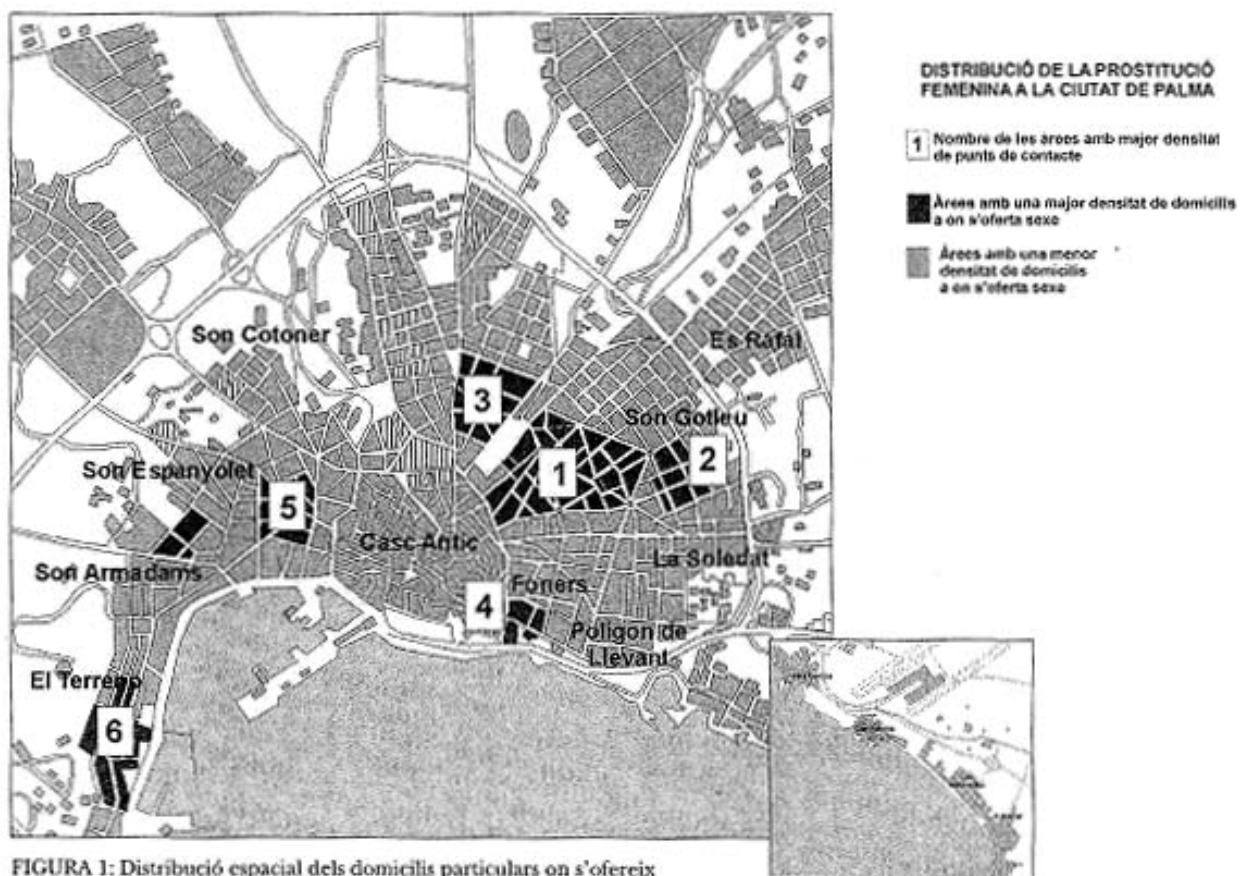
- Annex 1: Mapes de distribució
- Annex 2: Comunicat d'APRAMP en el "Dia Internacional contra l'Explotació Sexual i la Tracta de Persones"
- Annex 3: Model de les Etapes del Canvi

Annex 1: Mapes de distribució

A continuació s'inclouen quatre mapes de distribució de les persones que exerceixen la prostitució al municipi de Palma. Dits mapes procedeixen d'una investigació geogràfica que perseguia fer un mapa de zonificació de prostitució a domicilis particulars i clubs, les conclusions de la qual es poden llegir al llibre *Sexe en venda a Mallorca*⁴³. S'inclouen quatre mapes:

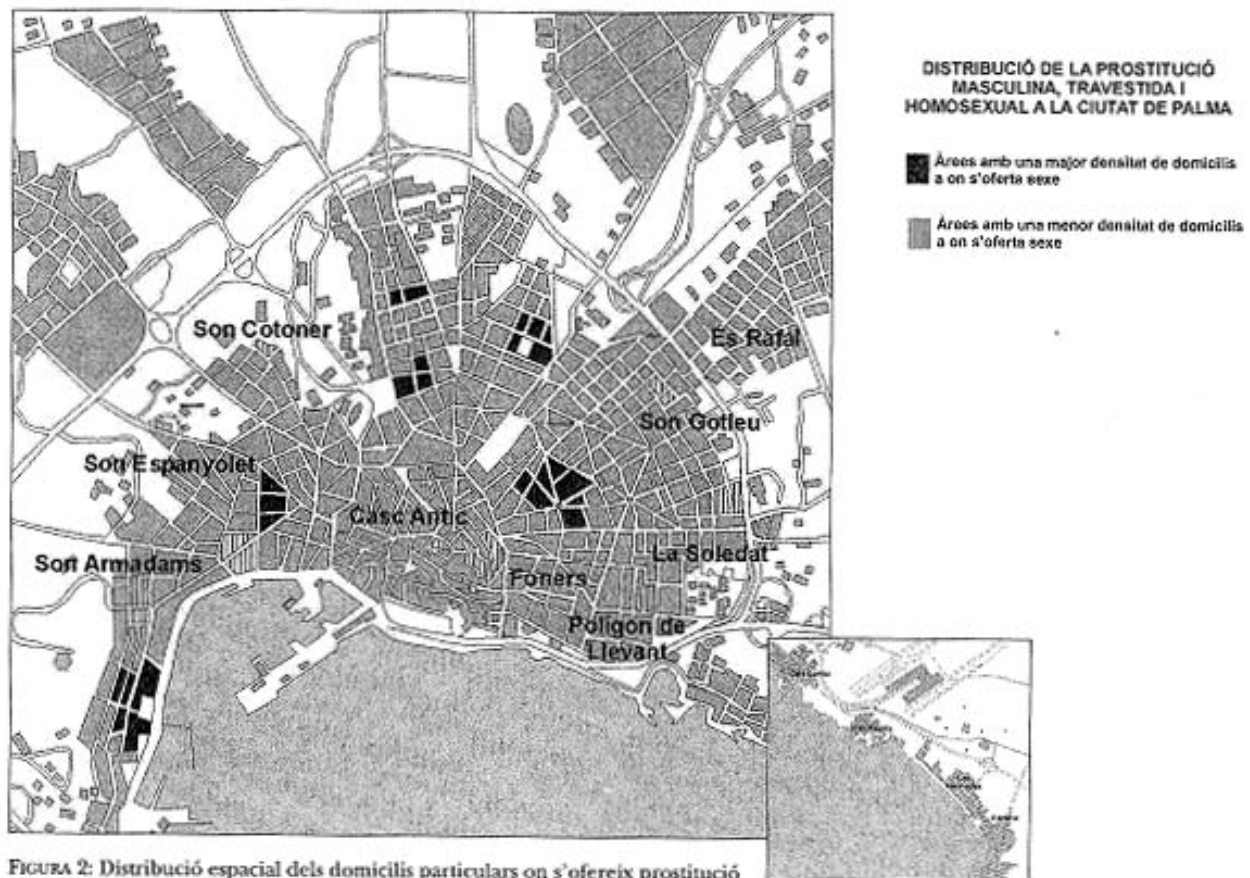
- Distribució de la prostitució femenina
- Distribució de la prostitució masculina, transvestida i homosexual
- Distribució dels clubs, locals i establiments a on s'oferta sexe
- Distribució de la prostitució ofertada en els establiments i domicilis particulars

Distribució de la prostitució femenina

⁴³ Balaguer, P. (2006).

Distribució de la prostitució masculina, transvestida i homosexual

Distribució dels clubs, locals i establiments a on s'oferta sexe

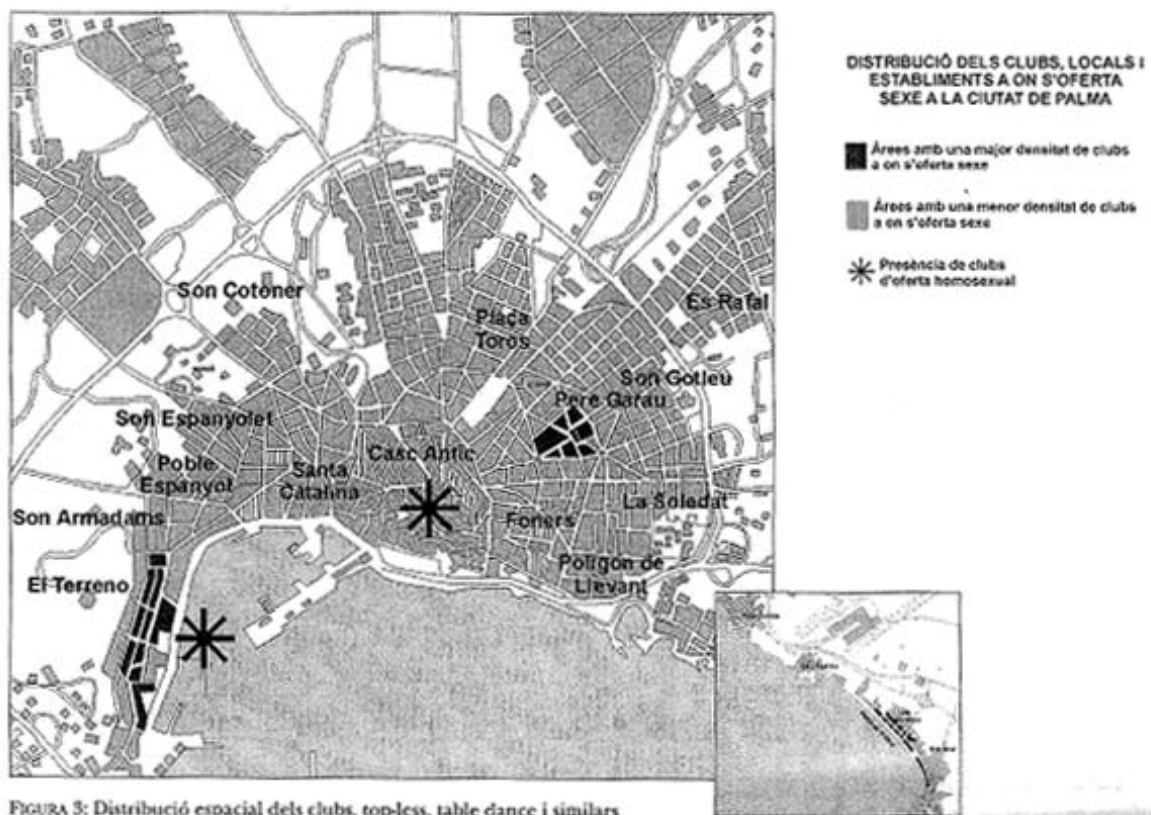

FIGURA 3: Distribució espacial dels clubs, top-less, table dance i similars a la ciutat de Palma de Mallorca.

Distribució de la prostitució ofertada en els establiments i domicilis particulars

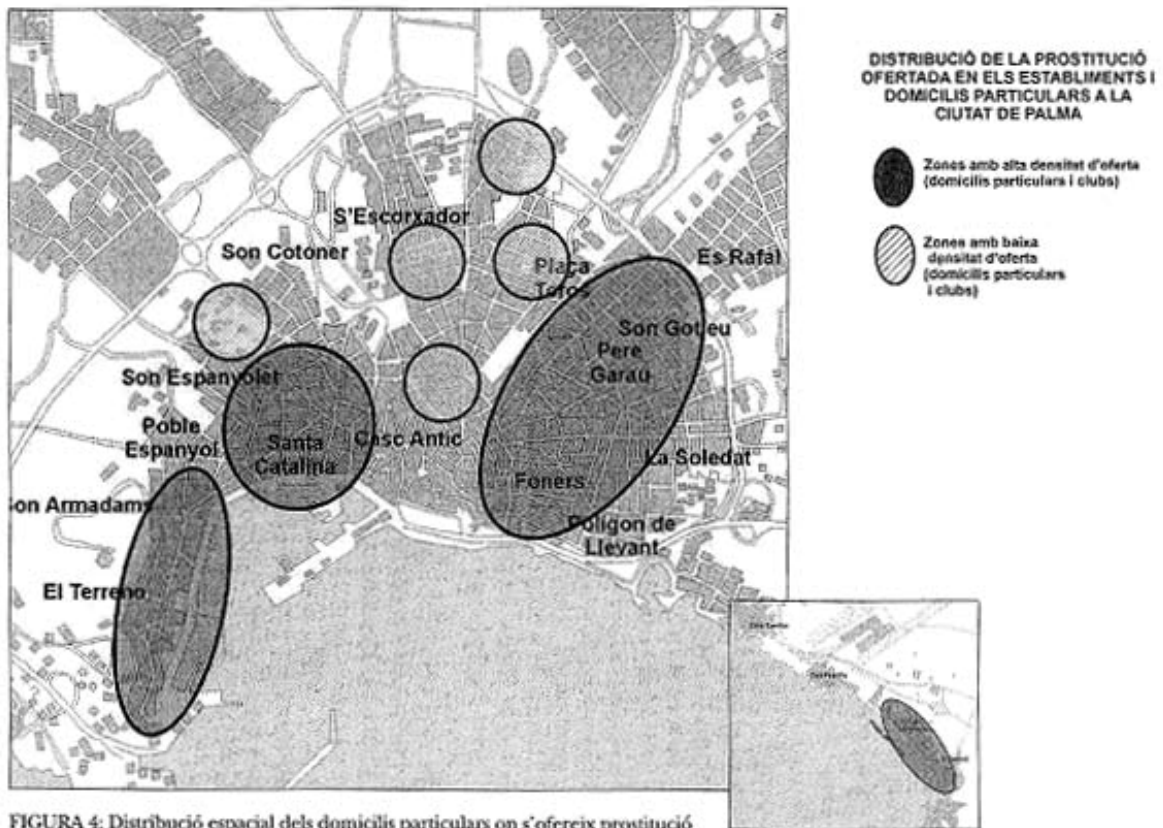

FIGURA 4: Distribució espacial dels domicilis particulars on s'ofereix prostitució femenina, homosexual, transvestida i masculina i dels clubs, top-less i table dance a la ciutat de Palma de Mallorca.

Annex 2: Comunicat APRAMP al "Dia Internacional Contra l'Explotació Sexual i la Tracta de Persones"⁴⁴

A continuació s'inclou el comunicat d'Apramp

Hoy, 23 de Septiembre, Día Internacional contra la explotación sexual y la Trata de personas, APRAMP lanza el presente COMUNICADO con el fin de:

1.- Hacer visible la que es quizá la forma de esclavitud más cercana a la ciudadanía española, y que, sin embargo, resulta invisible: La trata con fines de explotación sexual, que afecta a miles de mujeres y niñas en España.

Según el Protocolo para Prevenir, Reprimir y Sancionar la Trata de Personas de la ONU la trata es la captación, el transporte, el traslado, o la recepción de mujeres por medio de amenazas, del uso de la fuerza u otras formas de coacción, del raptó, del fraude, del engaño, del abuso de poder o de una situación de vulnerabilidad, o por la concesión o recepción de pagos o beneficios para obtener el consentimiento, cuya finalidad es la explotación de la prostitución u otras formas de explotación sexual.

Este fenómeno, ligado a las desigualdades económicas y de género es uno de los negocios ilícitos más lucrativos junto al tráfico de drogas y el de armas. Ofreciendo grandes beneficios económicos a las redes de trata, que reclutan a las mujeres en sus países de origen en contextos discriminatorios y de violencia de género. Una vez en España, la resistencia de estas mujeres a la explotación es vencida mediante la violencia, amenazas graves, y, especialmente, con la sustracción del dinero, pasaporte y de todos los efectos personales de la mujer, lo que coloca a la víctima en una situación de gran vulnerabilidad y dependencia de la red.

La trata con fines de explotación sexual tiene rostro de mujer, las mujeres se ven inmersas en relaciones de dominación y control no sólo por el proxeneta sino también por el cliente; sin olvidarnos además del riesgo que la sitúa ante posibles agresiones, amenazas, torturas, embarazos no deseados y enfermedades sexuales.

Cada año 700.000 personas aproximadamente son víctimas de trata con fines de explotación sexual de las cuales el 80% son mujeres y el 50% menores de edad. Muchas de ellas, la mayoría de entre 18 y 25 años, entran en la Unión Europea y en España, provenientes de Brasil, Bulgaria, Colombia, Ecuador, Paraguay, Nigeria, Ucrania, Rusia, Rumania o Senegal.

2.- Afirmar la necesidad de enmarcar la trata con fines de explotación sexual entre las más atroces violaciones de los derechos humanos.

La trata con fines de explotación sexual afecta al derecho a la vida, a la integridad física y psíquica, a la seguridad y a la libertad, a la dignidad de la persona. Vulnera también otra serie de derechos humanos, como el derecho a no ser vendida en matrimonio, ni sometida a esclavitud, o tortura, tratos inhumanos, crueles o degradantes; el derecho a una vida familiar y a la intimidad, el derecho a la salud, a una vivienda en condiciones de seguridad y a no ser discriminada por el hecho de ser mujer.

3.- Recordar la importancia de identificar a las víctimas de trata y diferenciarlas de las mujeres inmigrantes en situación irregular. Para evitar la revictimización de las mujeres víctimas de trata, una de las recomendaciones más importantes de los organismos internacionales de derechos humanos es la de establecer protocolos de identificación, que permitan reconocer a estas víctimas y no confundirlas con mujeres que migran de forma clandestina.

⁴⁴ Disponible a <http://www.apramp.org/noticia.asp?id=789>

4.- **Exigir a los poderes públicos** que sitúen los derechos humanos de las mujeres víctimas de trata dentro de sus prioridades políticas, acorde a la reciente adhesión de España al Convenio Europeo de Lucha contra la Trata de Personas. Así como, se insta al Gobierno a cumplir, además, con su compromiso establecido de aprobar el Plan Especial de Lucha contra la Trata de Seres Humanos, medida que permitirá visibilizar aún más este problema y coordinar de una forma más eficaz su persecución.

Para hacernos una idea de la dimensión del problema, sólo durante los meses de enero a agosto de 2008 se han desarticulado más de 70 redes de trata de personas con fines de explotación sexual, destacando los casos de Almería en mayo y agosto con más de 1.000 mujeres rusas detectadas como víctimas de trata. Se estima que estas redes explotaron sexualmente a más de 10.000 mujeres desde el 2006. Además, actualmente unos 900.000 hombres demandan servicios sexuales comerciales en España a diario.

5.- **Recordar que las víctimas de trata** con fines de explotación sexual, tienen derecho a:

- Asistencia en su recuperación física, psicológica y de integración social, con independencia de que colaboren o no, tras un periodo mínimo de reflexión de 30 días, con las autoridades competentes en la denuncia de la autoría del delito; garantizando de esta forma su protección, asistencia y reparación.
- Acceder a un alojamiento seguro y adecuado a sus necesidades.
- Permiso de residencia, sin sanciones por eventuales infracciones en relación a la Ley de Extranjería o el asilo en España, si existe temor de persecución en su país de origen.
- Ser informadas de sus derechos y de los recursos disponibles, en un idioma que conozcan.

6.- **Recordar que las víctimas** que denuncian a los responsables de la trata y que testifican en el proceso judicial, tienen derecho a:

- Obtener la condición de "testigo protegido" con garantía de su seguridad y la de sus familiares, y otras personas cercanas que puedan correr peligro.
- Asistencia letrada gratuita.
- Obtener reparación moral y económica.

7.- **Afirmar la importancia de trabajar en el ámbito de la prevención**, actuando en las raíces más evidentes de la trata con fines de explotación sexual: la demanda masculina de servicios sexuales comerciales y la feminización de la pobreza y escasez de oportunidades de una vida digna para millones de mujeres en el mundo.

8.- **Pedir a los hombres** que tomen la decisión de no participar en esta cadena de graves abusos y esclavitud y que se involucren en la lucha contra la explotación sexual.

9.- **Pedir a las autoridades educativas**, que pongan en marcha medidas que, través de la educación sexual-afectiva, incidan en las raíces culturales de la demanda masculina de prostitución, promueva otras relaciones afectivas y sexuales que supongan relaciones entre iguales.

10.- **Presentar el Recurso de Atención Integral a Víctimas de Trata de APRAMP**, que incluye un proceso completo de intervención, desde la toma de contacto con la mujer y su identificación como víctima de trata, hasta que una vez recuperada accede al mercado laboral en España, o retorna en condiciones de seguridad a su país de origen.

El proceso inicia con la toma de **contacto e identificación**: La vía de contacto de APRAMP con las mujeres víctimas de trata es la presencia reiterada y a pie de calle a través del Servicio de Unidades Móviles, atendidas por profesionales especializadas/os, su cercanía y persistencia permite que la asociación sea reconocida por las víctimas y que las demandas recibidas aumenten constantemente. Se les ofrece información y asistencia puntual y tratando de sentar las bases de confianza y seguridad para que tomen la decisión de salir de

la trata. Se atiende a más de 2.000 mujeres mensualmente de las cuales se estima que un 90% son víctimas de trata con Fines de Explotación Sexual.

Además de la presencia en lugares abiertos de ejercicio de la prostitución, las Unidades Móviles de APRAMP acceden también a lugares cerrados, como pensiones, "madames" y prostituidores, se informa y apoya las necesidades de las mujeres, detecta posibles víctimas de trata, y sensibiliza a los prostituidores.

El teléfono de atención 24 horas (609589479) es otro recurso a través del cual se detectan casos de trata, y se provee información a posibles víctimas.

*APRAMP dispone de un **alojamiento seguro**, que ofrece apoyo, mantenimiento y protección a víctimas de trata y explotación sexual que deciden interponer la denuncia, y tramitar un permiso de residencia temporal en España. También se acoge a aquellas mujeres que, sin decidirse a interponer una denuncia, se hallan en una situación de emergencia social y requieren apoyo y protección.*

En estos casi nueve meses de trabajo hemos recibido un total de 56 demandas de mujeres víctimas de trata para entrar en nuestro Piso de Atención a Víctimas de Trata para poder recuperarse de la situación vivida.

APRAMP ofrece, además, asistencia para la recuperación y reintegración de las víctimas, en la que se incluye la tramitación de la documentación necesaria para el retorno voluntario, así como atención psicológica, social, sanitaria y socio-laboral.

A modo de conclusión recordamos la importancia de una intervención integral, no sólo enfocada a la detección y persecución de las redes sino además hacia la sensibilización social, la prevención y la recuperación y reinserción de las propias víctimas.

Annex 3: Model de les Etapes del Canvi

A continuació s'inclou un extracte de la comunicació feta per Francisca Plasencia i Nieves de León al II Congrés Virtual sobre Prostitució explicant les intervencions amb dones que exerceixen la prostitució al Casal Petit⁴⁵. Es tracta de l'apartat on expliquen l'aplicació que han realitzat seguint el Model de les Etapes del Canvi, proposat pel Manual de Intervención Social con Mujeres Prostituidas, de la Direcció General de la Dona.

Para explicar nuestra intervención hemos acudido al Manual de Intervención Social con Mujeres Prostituidas, de la Dirección General de la Mujer. En ella los autores siguen el Modelo de las Etapas de Cambio o Modelo Transteórico desarrollado por James O. Prochaska y Carlo DiClemente. Nos sentimos identificadas con ese modelo y lo usamos como base para explicar nuestra intervención en las diferentes etapas.

Este modelo diferencia etapas, procesos y niveles.

a. ETAPAS: responden a cuando se hacen los cambios particulares en actitudes, intenciones y conductas. Hay 6 etapas: precontemplación, contemplación, preparación, acción, mantenimiento y recaída.

b. PROCESOS: responden a cómo se hacen los cambios cuando progresan de una etapa a otra. Procesos cognitivos y conductuales

c. NIVELES: responden a qué necesitan las personas para cambiar o superar sus particulares problemas.

4. 1 Etapa de Precontemplación

La mujer en prostitución que se encuentra en esta etapa, no se plantea cambiar su situación. Ha entrado en el ejercicio de la prostitución por diferentes motivos, ha podido superar el primer rechazo, y se ha acostumbrado a la situación. Nuestra intervención con estas mujeres es principalmente en la calle. Aún no han sentido la necesidad de hacer ninguna demanda. Cuando estamos con ellas en la calle, suelen decirte: - gano bastante dinero para mandar a mis hijos en el extranjero, y eso es suficiente para mí. – Yo estoy aquí porque quiero. No suelen estar mucho tiempo hablando con nosotras, y la primera vez que te acercas se suelen mostrar recelosas. La intervención en este momento la centramos en la constancia en las visitas, y el conseguir establecer vínculo. Para ello es muy importante que la mujer no se sienta juzgada, sino entendida. Se le ofrece lo que tenemos, tanto recursos propios como los que hay a su disposición en la red de Servicios Sociales de Palma. Se le ofrecen actividades es las que pueda participar, sobre todo el momentos puntuales del año. Fiestas de navidad o carnavales, día de la mujer, etc. Las mujeres pueden estar solas o tener asociado la figura de una pareja, con un vínculo afectivo grande, que las explota, llegando incluso a ser violento.

Las mujeres españolas que están en esta etapa, por lo general, muestran algún tipo de dependencia, ya sea droga, alcohol, ludopatía, etc. En nuestra experiencia vamos constatando que las mujeres extranjeras mantienen esta situación de precontemplación bastante tiempo, porque se encuentran seguras de que su familia no sabe como ganan el dinero. Por lo general mienten sobre su situación. Eso les lleva a vivir como en dos mundos paralelos, el real, y el que se inventan de cara a su familia. Las mujeres españolas suelen mantenerse en esta situación argumentando otros razonamientos: - estoy aquí porque quiero, - no me queda otro remedio, -es lo único que sé hacer, - No pasa nada, será por un tiempo. La duración de esta etapa es variable y depende de las circunstancias

⁴⁵ Plasencia T. i León, N. (2008)

personales y sociales de la mujer. Las intervenciones por tanto deben estar dirigidas a saber captar cuando la mujer está preparada para iniciar una segunda etapa.

4.2 Etapa de contemplación

En esta etapa la mujer empieza a estar abierta a lo que se le puede ofrecer. Suele acudir a alguna entrevista en el Casal, o algún acto al que ha sido invitada. Nuestra primera intervención es motivacional, hay que trabajar con ella la motivación a que siga acudiendo a las citas y que empiece a expresar lo que desea.

El Casal Petit, está situado cerca del barrio tradicional de prostitución en Palma, por tanto es más fácil para las mujeres acceder a él. Además no necesitan acudir con cita previa, se trata de disminuir en lo posible las barreras de acceso al servicio. Empiezan a expresar que quieren buscar otro trabajo, que quieren salir de la calle, que ya no se gana lo suficiente para vivir. Se les informa de las alternativas que existen.

La mujer española tradicional llega a esta etapa cuando la edad de los/as hijos/as empieza a ser mayor, y ya no pueden ocultar por más tiempo la situación, normalmente cuando se acerca la adolescencia de los/as hijos/as. Constatamos que no suelen ser muy realistas en la apreciación de sus propias capacidades. Por tanto nuestra intervención con ellas, es motivarlas a que sigan en esas ganas de salir adelante, pero al mismo tiempo intentar que sus tentativas por salir no se conviertan en fracasos, porque eso disminuye su motivación, y retarda el proceso. En las mujeres extranjeras, la motivación podemos situarla más en el terreno personal, empiezan a ver que lo que están consiguiendo no es lo que esperaban en su proyecto migratorio. Los costos personales están siendo más elevados que las compensaciones. Las barreras que encuentran las mujeres extranjeras, en mucho de los casos, son legales. No tienen permiso de residencia y trabajo en España, viéndose limitado su acceso a un trabajo. Cuando las condiciones de residencia en España están regularizadas, aparece otro hándicap: La formación que han recibido en su país no ha sido convalidada en España, y por tanto tienen que realizar trabajo para los que nunca han sido formadas. O no han recibido formación académica alguna, con lo que se dificulta aún más el aprendizaje del idioma, y las costumbres. En estos casos la formación puede ser el desencadenante para trabajar la motivación de la mujer. Una expresión muy común en esta etapa, es: - mira si me puedes buscar un trabajito. Las propuestas al cambio vienen de fuera de ella misma. Son los/as otros/as los que "me" tiene que ayudar. El miedo al fracaso es otro factor que detectamos en este momento. Hemos seguido el caso de mujeres que han empezado un proceso de reflexión personal, que son capaces de analizar su situación y se ven con fuerzas para abandonar la prostitución, pero el miedo al fracaso, termina por minar las energías y se declina a no hacer cambios en su situación.

4.3 Fase de preparación

Esta es una fase donde la mujer siente la fuerza suficiente que la lleva a movilizarse, y a tomar un compromiso. Es un momento muy delicado dentro de la intervención, donde el apoyo por parte de la institución es clave. Se debe diseñar con la mujer el plan que se va a llevar a cabo. No puede ser tan ideal, que para ella sea inalcanzable, pero debe basarse en su realidad personal. Nuestra intervención en este momento se centra en proponer metas alcanzables a medio y corto plazo, donde se sienta reforzada con los pequeños logros alcanzados. Ante necesidades detectadas y las demandas que las mujeres han ido haciendo hemos puesto en marcha diferentes proyectos:

- **PROYECTO CASAL PETIT:**

o AREA FORMATIVA: Clases de español para inmigrantes, clases de alfabetización, clase de informática. El objetivo desde esta área es dar una formación básica para desenvolverse en las relaciones cotidianas.

o ÁREA DE ATENCIÓN PERSONALIZADA: entrevistas motivacionales, de apoyo, seguimiento, orientación, asesoramiento. Se acuerda un plan de trabajo, donde constan los objetivos, los aspectos a trabajar, las tareas para conseguirlo, y el tiempo de desarrollo.

o ÁREA DE ATENCIÓN PSICOLÓGICA: Atención psicológica individual y grupal. La atención psicológica es un aspecto importante, porque las mujeres deben trabajar realidades personales que han ido surgiendo durante su vida, así como las consecuencias que el ejercicio de la prostitución les hayan podido causar.

- **PROYECTO TALLER PRELABORAL:** *el objetivo del taller es dotar a las mujeres de las herramientas necesarias para acceder al mercado laboral. Son procesos personalizados donde aprenden habilidades sociales, de relación, cultura general, refuerzo de alfabetización, búsqueda de trabajo, etc. Todo ello con el fin de que la inserción laboral tenga mayores garantías de éxito.*

- **PROYECTO PÁSALO BIEN:** *Es un espacio lúdico formativo, donde las mujeres se relacionan de manera positiva, y se favorecen procesos de crecimiento personal.*

- **PROYECTO PISO TUTELADO LAUSANA:** *Piso de acogida para mujeres que quieren dejar la prostitución y no cuentan con la red social o familiar necesaria para hacerlo de manera independiente. Dirigido también a mujeres que son víctimas de redes de explotación sexual y necesitan alojamiento temporal.*

4.4 Fase de acción

En esta fase de acción la mujer lleva a cabo todas las actividades programadas. La duración en el tiempo depende de las características personales y sociales de las mujeres. Este momento para la mujer es de una dosis de realismo alto. Se ha propuesto unas metas que necesita alcanzar, pero se enfrenta a sus propias posibilidades para llevarlas adelante. Las limitaciones pueden ser un incentivo que vea como un obstáculo a superar, o por el contrario pueden ser una barrera insuperable, y abandone el proceso. Esta etapa la evidenciamos de una manera más clara en las mujeres que acuden al taller Endavant. Suelen hacer el proceso hasta aquí descrito, pero cuando se le enfrenta que tiene que cumplir unos horarios todos los días, respetar unas normas de comportamiento, de hábitos de salud e higiene, aparecen todas sus dudas, y abandonan el taller porque "las exigencias" superan sus expectativas en ese momento. La mujer que consigue adaptarse a esa fase de acción e inicia un proceso, cada nuevo logro que consigue se convierte en la motivación del siguiente. En este momento nuestra intervención es apoyar a la mujer en las iniciativas que tome por su cuenta. Que sienta apoyo por parte de la institución es necesario para no encontrarse sola. Ayudar a resituar las recaídas, y verlo como normal dentro del proceso de cambio que está intentando hacer. Según avanza el proceso la mujer va siendo cada vez más independiente y autónoma del recurso.

4.5 Fase de mantenimiento

En esta fase de mantenimiento la mujer ha experimentado que los cambios que se había propuesto han ido llegando, y se encuentra a gusto en esta nueva fase. La intervención en este momento es de acompañamiento y soporte de las nuevas decisiones que vaya tomando. En algunos casos, la mujer decide cortar la relación con el entorno del barrio, y hasta cambia de residencia para alejarse del contexto. En esos casos la intervención se verá reducida a lo que la mujer demande. Otras personas siguen manteniendo contactos esporádicos con el

proyecto para demandas puntuales, frente a los hijos, las parejas, la casa, etc. En la mayoría de los casos el Casal se convierte en un punto de referencia para la vida de las mujeres. Han podido expresarse libremente, y ser aceptadas como son. Eso teniendo en cuenta los prejuicios y estereotipos que existen en la sociedad hacia la prostitución, o habría que decir más bien hacia la mujer que ejerce prostitución, es algo que lo valoran en gran medida.

4.6 Fase de recaída

Ese vínculo que crean con el Casal Petit, es el que las hace volver si existe una recaída. Una mujer que es capaz de hacer todo el proceso y sufre una recaída no parte del mismo punto que al principio. Ha ido adquiriendo una serie de habilidades que le permiten afrontarla con unas herramientas que antes no tenía. Las recaídas son producidas por una situación de desempleo prolongado, una falta de motivación producida por algún incidente que no han sabido integrar, problemas económicos, etc.

Bibliografia

Llibres i informes

- AA.DD. (2008). Ponències presentades al *II Congrés Virtual Prostitució: Regularización de la Prostitución y Derechos Humanos*. Realitzat de l'1 al 18 de febrer de 2008. Palma.
- AADD (2006). *Sexe en venda a Mallorca. La prostitució femenina a Mallorca*. Palma: Lleonard Muntaner.
- APRAMP (2005). *La prostitució. Claves básicas para reflexionar sobre un problema*. Madrid: APRAMP / Fundación mujeres.
- Àrea d'Educació, Igualtat i Drets Cívics. Observatori Municipal de la Igualtat (2008). *La prostitució a Palma. Informe tècnic*. Palma: autor.
- Ayuntamiento de Sevilla (2005). *Propuestas de Protocolo de Actuación en el Ámbito de la Prostitución*. Sevilla: autor.
- Balaguer, P. (2006). *Localització de la prostitució a Palma de Mallorca: distribució de l'oferta als domicilis particulars i clubs*. En AA.DD, *Sexe en Venda a Mallorca. La Prostitució Femenina a Mallorca* (pp.7-60). Palma: Lleonard Muntaner.
- Ballester, L., March, M. i Orte, C. (2006). *Sexe en venda a Mallorca. Escenaris del risc. La prostitució femenina*. En AA.DD, *Sexe en Venda a Mallorca. La Prostitució Femenina a Mallorca* (pp.7-60). Palma: Lleonard Muntaner.
- Ballester, L. i Moreno, M. (2003). *Avaluació de les dimensions econòmiques de la prostitució a Mallorca*. I Congrés d'Economia de les Illes Balears, realitzat a Palma el 12-14 de març. Palma (paper).
- Bartolomé, A, Martín V., Arriba, M (2006). *La prostitució: un debat obert davant una realitat canviant*. En AA.DD, *Sexe en Venda a Mallorca. La Prostitució Femenina a Mallorca* (pp.149-162). Palma: Lleonard Muntaner.
- Brufao, Pedro (2008). *Prostitución y políticas públicas: entre la reglamentación, la legalización y la abolición*. Madrid: Fundación Alternativas. Estudios de Progreso.
- Fernández Ollero, M. J. (2008). *Calidad de vida y salud de las mujeres que ejercen la prostitución en Asturias*. Ponencia del II Congreso Virtual Prostitución: Regularización de la prostitución y derechos humanos, realitzat a Palma de l'1 al 18 de febrer de 2008. Palma.
- García-Casarrubios, M. (2004). *Perspectiva de género en la intervención social con mujeres*. Taula Rodona. Madrid (paper).
- H. Oblatas (2008). *Memòria 2007 Casal Petit*. Palma: autor (inèdit).

- Comisión Mixta de los Derechos de la Mujer y de la Igualdad de Oportunidades del Congreso de los Diputados (2006). *Estudio de la Prostitución en España: La prostitución en el mercado económico*. Presentació al Congrés dels Diputats 11 de juliol de 2006. Madrid: autor.
- Edis. Equipo de Investigación Sociológica (2004). *Realidad Social de las Mujeres sin techo, prostitutas, ex reclusas y drogodependientes en España*. Madrid: Instituto de la Mujer, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Emankunde. Gobierno Vasco (2007). *Reflexión estratégica sobre el fenómeno de la prostitución en la CAPV*. Comunitat Autònoma del País Basc: autor.
- Lin Lean Lim (Coord.) (1998). *The Sex Sector: The economic and social bases of prostitution in Southeast Asia*. Ginebra: Oficina Internacional de Treball.
- Martín Torpedo, P. (2006). *Prostitución organizada: género, raza, clase y globalización de la explotación*. Madrid: Secretaría de la Mujer del PCE.
- Metges del Món Illes Balears. Àrea Inclusió Social (2008). *Memòria 2007*. Palma: autor.
- Plasencia T. y León, N. (2008). *Intervención con Mujeres en Contexto de Prostitución de Calle*. II Congrés Virtual Prostitución: Regularización de la prostitución y derechos humanos. Palma (2008).
- Regidoria de Serveis Socials. Equip de la Secció d'Igualtat, Immigració i Inclusió (2006). *Informe tècnic. Valoració i propostes tècniques d'actuació dirigides ala inserció social de persones que es dediquen a la prostitució al municipi de Palma*. Palma: autor. (inèdit).
- Solero, M., Ramírez, A. i Roselli, L. (2006). *Dona treballadora del sexe en contactes tancats. Estudi d'una realitat social*. En AA.DD, *Sexe en Venda a Mallorca. La Prostitució Femenina a Mallorca* (pp.201-218). Palma: Leonard Muntaner.
- UGT (2006). (en web). *La prostitución, una cuestión de género*. Madrid: autor. Disponible a <http://www.ugt.es/informes/prostitucion.pdf>.
- Vicente, Sara (2003). (en web). *La prostitución: una cuestión de género. Un problema de Violencia de género*. Disponible a www.socialeuropeo.org/materiales.

Recursos web

- Asociación Nacional de Empresarios de Locales de Alterne. www.anela.cc.
- Asociación para la reinserción de mujeres prostituidas. www.apramp.org.
- Asociación Somaly Mam - AFESIP Espanya. www.somalymam.org.
- Colectivo en Defensa de los Derechos de las Prostitutas. www.colectivohetaira.org.
- Colectivo Mala Prensa. <http://personales.ya.com/josumezo/2004/04/todas-p.html>.
- Instituto Nacional de Estadística. www.ine.es.
- Ministerio de Igualdad. www.migualdad.es.